Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER)

Programmaplan

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Februari 2026

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 3
Opdracht 3
Doorontwikkeling opdracht 3

2 Visie 4
2.1 Huidige situatie 4
2.2 Tijdlijn 7
2.3 Toekomstige situatie – wijziging van ambitie 8

3 Aanpak 9
3.1 Overzicht van doelen en inspanningen, incl. mogelijk 6e doel (het Doelen, inspanningen netwerk) 10
3.2 Doelen 11
3.3 Baten 12
3.4 Indicatoren 12
3.5 Organiserend vermogen 13
3.6 Inspanningen, doelbeheersing en resultaten 14

4 Randvoorwaarden 17
4.1 Risicofactoren 17
4.2 Kaders 18
4.3 Afbakening 18
4.4 Veranderstrategie 19
4.5 Onzekerheden 20

5 Organisatie en besluitvorming 22
5.1 Spelers (Rollen in het programma) 22
5.2 Organisatie binnen EZK 23
5.3 Aansturing binnen EZK 24
5.4 Escalatieladder 24
5.5 Overleggen 25
5.6 Besluitvorming 29
5.7 Andere departementen en overige belanghebbenden 29

6 Samenwerking en communicatie 30
6.1 Samenwerkingsafspraken 30
6.2 Interne omgeving 30
6.3 Externe omgeving 31
6.4 Communicatiedoelen 31
6.5 Communicatie-ambitie 32
6.6 Strategie en boodschap 32

Bijlage **'notitie betrokken overheden' 33**

1 Samenvatting

Dit programmaplan dient om meerjarig helderheid te verschaffen over de inzet binnen het programma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER). Het geeft richting aan de samenwerking tussen de 7 samenwerkende partijen binnen het programma OER: het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Rijkswaterstaat (RWS), Rijksvastgoedbedrijf (RVB), Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Defensie, ProRail en het Nationaal Programma Energiesysteem (NPES). Het plan gaat in op de inzet die alle partijen en EZK in het bijzonder hierin te leveren hebben.

Met dit plan wordt ingegaan op de opdracht voor het programma OER. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de visie met een uitwerking van huidige situatie naar de gewenste situatie. In hoofdstuk 3 is de aanpak uitgewerkt in doelen, baten, vermogen en inspanningen. Dit wordt gevisualiseerd in een zogenaamd Doelen Inspanningen Netwerk (DIN). In hoofdstuk 4 staan de randvoorwaarden uitgewerkt die nodig zijn om van het programma een succes te maken. Daarbij is ook aandacht voor de risicofactoren en onzekerheden die op het programma in kunnen werken. In hoofdstuk 5 is de organisatie en besluitvorming beschreven. Tenslotte wordt met hoofdstuk 6 nader ingegaan op communicatie en samenwerking binnen het programma OER.

Opdracht

Met het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) wordt ingezet op het opwekken van hernieuwde energie op Rijksgronden. Hiermee levert het programma een bijdrage aan de opgave van 35 TWh hernieuwbare elektriciteit op land in 2030 die in het kader van het Klimaatakkoord is belegd bij de Energieregio's (in dit programmaplan refereren we hieraan met de voormalige naam RES - regionale energiestrategie). Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft hierbij een faciliterende en stimulerende rol om ervoor te zorgen dat Rijksgronden beschikbaar komen voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit. Het ministerie van EZK doet dit samen met de Rijksvastgoedhoudende partijen: Rijkswaterstaat (RWS), ProRail en Defensie en in samenwerking met het Nationaal Programma Energiesysteem (NPES), het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). EZK verleent een meerjarige opdracht aan de Rijksvastgoedhoudende partijen, bestaande uit een inspanningsverplichting om gronden ter beschikking te stellen voor de realisatie door de markt voor opwek van hernieuwbare energie. Deze gronden worden middels een openbare procedure (gronduitgifte, tender of aanbesteding) aangeboden aan de markt, waarna de geselecteerde marktpartij het project verder voor eigen rekening dient te ontwikkelen, aanleggen en exploiteren.

Het programma OER richt zich met name op het opwekken van zonne- en windenergie op Rijksgronden en -wateren.

Doorontwikkeling opdracht

Aanvankelijk was de opdracht om met gerichte tenders vanuit het Rijk te komen tot marktconforme opstalvergoedingen voor opwekinstallaties op Rijksgronden. Op dit moment is de opdracht met name gericht om met Rijksgrond bij te dragen aan multifunctioneel of meervoudig ruimtegebruik. Mede door de schaarste aan ruimte in Nederland worden duurzame opwekprojecten zoveel mogelijk in combinatie met andere primaire functies gerealiseerd zoals mobiliteit en defensie.

Met het oog op de netcongestie en het energiesysteem behoeft deze opdracht verdere bijstelling. Hier wordt in het onderdeel visie op terug gekomen.

2 Visie

De opgave voor het programma OER komt in de kern voort uit de wens om klimaatverandering te mitigeren en een bijdrage te leveren aan de opgave voor de elektriciteitssector daarbinnen. Door in te zetten op hernieuwbare bronnen draagt het Rijk bij aan de energietransitie. Het nadeel hiervan is dat deze bronnen relatief veel en zichtbare ruimte vragen. Met de schaarse ruimte in Nederland zullen we daarom in moeten zetten op meervoudig ruimtegebruik, waarbij opwek van energie wordt gekoppeld aan genoemde andere primaire functies van Rijksareaal.

Inzet van Rijksvastgoed gaat verder dan het 'goede voorbeeld' geven. Het Rijk heeft 10% van het landoppervlak in Nederland (excl. binnenwateren) in haar bezit. En tevens 10 km² dakoppervlak. Dit maakt dat het Rijk een substantiële bijdrage kan leveren aan de opgave van de RES-regio's om in 2030 35 TWh elektriciteit uit zonne- en windparken op land op te wekken. EZK zet erop in dat we met het programma OER 2.200 MWp opwek aan hernieuwbare energie realiseren.

Voor de verdere toekomst speelt als aandachtspunt dat vanuit het Nationaal Plan Energiesysteem meer aandacht zal worden gegeven aan de plaats van hernieuwbare energie binnen een robuust energiesysteem. Dit kan bijvoorbeeld door af te stappen van de stimulering van maximaal aanbod en meer aandacht te geven aan het bedienen of stimuleren van de vraag naar elektriciteit. Dit betekent dat ook de inzet van OER in het energiesysteem opnieuw bekeken moet worden. Het is duidelijk dat de huidige problemen met netcongestie aanpassing vereisen van de ambitie en mogelijk ook nieuwe of aanvullende doelen. Dit vergt aanpassing van ambitie zodat de inspanningen in het kader van het programma mogelijk ook aangepaste of aanvullende doelen vereist.

Over wat deze aanpassing betekent voor de opdracht die EZK zichzelf stelt, en voor de uitvoering door de uitvoeringsorganisaties, zal EZK in overleg treden met de Rijksuitvoeringsorganisaties. EZK streeft ernaar deze herijking van de ambitie en opdracht in het najaar van 2025 af te ronden.

Met dit hoofdstuk wordt ingegaan op de huidige situatie, de beweegredenen, en de toekomstige situatie met een wijziging van de ambitie voor het programma OER.

2.1 Huidige situatie

Politieke en beleidscontext
De positie van het klimaatdossier en de opgave voor hernieuwbare energie op land is onder Schoof I veranderd waarbij het Rijk vasthoudt aan de doelen, maar in de realisatie een minder proactieve houding aanneemt. Onder Jetten I neemt de overheid de regie meer in handen met het coalitieakkoord `Aan de slag' (2026-2030). Er wordt ingezet op het met volle kracht bouwen aan schone energie van eigen bodem. Met de inzet van Rijksgronden draagt het programma OER hieraan bij. Het initiatief ligt bij de regio waarbij het Rijk de regio faciliteert. Vanuit de regio's wordt nog wel initiatief genomen om locaties zelf aan te melden voor het programma OER. Hierbij gaat het met name om locaties voor windenergie die vanuit oogpunt van netcongestie erg interessant zijn. Deels gaat het hier om locaties voor repowering van bestaande windparken op Rijksgronden die het einde van hun levensduur of contracttermijn naderen.

Tegelijkertijd is bestuurlijk draagvlak zowel landelijk als in de regio een continue uitdaging om alle benodigde besluitvorming rond te krijgen voor daadwerkelijke inpassing en realisatie van OER-projecten. Dit tegen de achtergrond van concurrerende ruimtelijke opgaven in het landelijke gebied. Ook met het gegeven dat wanneer projecten verder op streek zijn, deze vaak politiek en bestuurlijk lastiger worden, omdat het beslag van plannen in de omgeving dan concreter wordt en daarmee zoals bij iedere ruimtelijke ontwikkeling meer weerstand oproept dan in de eerste ideeënfase.

Voortgang programma
Voor de uitvoering van het programma OER werkt EZK met opdrachten aan Rijksvastgoedhoudende partijen. In het najaar van 2018 is gestart met een pilotprogramma Hernieuwbare energie op Rijks(waterstaats)gronden (HER). In navolging daarop is 1 januari 2022 gestart met OER bij RWS waarbij RWS, RVB en RVO gezamenlijk de uitvoering ter hand nemen. Vanuit het programma OER hebben er in de periode 2022-2024 meerdere aanvraagrondes voor nieuwe locaties plaatsgevonden. Op basis hiervan zijn bestuurlijke toezeggingen gedaan voor het oppakken van OER-projecten. Het meest recent met een toezeggingsbrief in het najaar van 2024 waarin een meerjarige programmering is opgenomen tot en met 2032. Hiervoor is uitvoeringsbudget vastgesteld en voor een groot deel beschikbaar gesteld.

Dit heeft geleid tot meerdere opschalingen en verbreding van het programma. Inmiddels is het programma verbreed naar samenwerking met ProRail en Defensie. EZK heeft hiervoor op 17 juli 2024 een opdracht gegeven aan ProRail. Ook heeft EZK in het najaar van 2024 eerste middelen beschikbaar gesteld aan Defensie om invulling te geven aan het programma OER op Defensie-areaal. Bij deze partijen bestond de wens om onderling nauwer samen te werken en samen te werken met het NPES. Dit heeft geleid tot een Brede Werkgroep OER waarin alle bovengenoemde partijen een rol hebben inclusief EZK. De samenwerkingsafspraken met deze groep zijn 19 februari 2025 bekrachtigd.

Met het programma OER hebben we momenteel 41 projecten in portefeuille bij de RES-regio's.

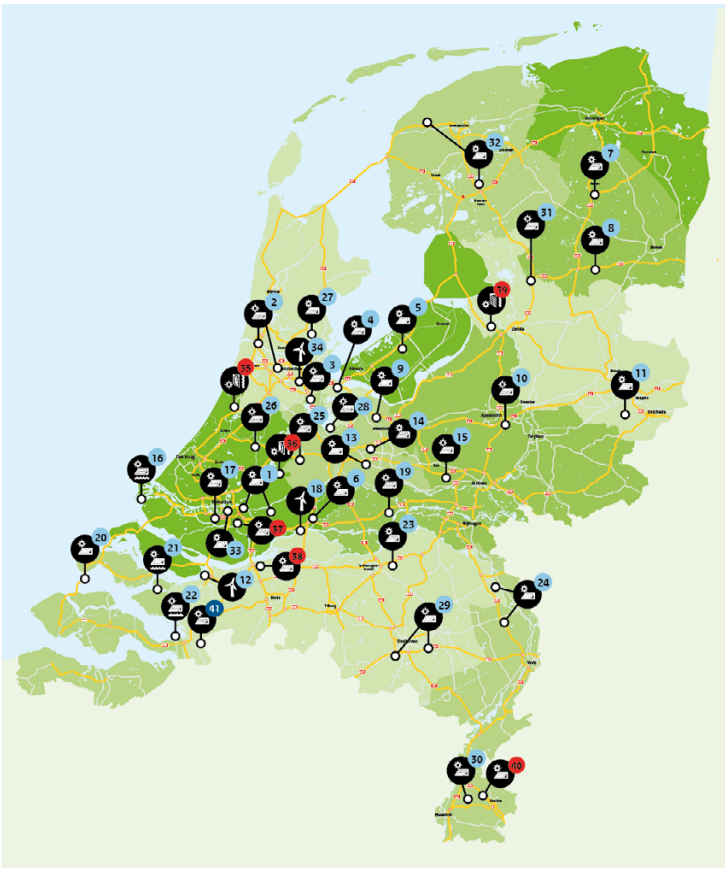
Op dit moment zijn er in het kader van OER drie tenders uitgevoerd (A7, Slufter en het pilotproject Krammer via voornemen tot overeenkomst). Er zijn nog geen projecten fysiek gerealiseerd. De komende jaren zijn meerdere tenders voorzien. Hiermee bereiken we de uitvoeringsfase van het programma.

Twee van deze geprogrammeerde projecten betreffen een pilot voor repowering van windparken bij RWS. Het gaat hierbij om de locaties Volkeraksluizen en Krabbersgat. Deze zijn in de eerste helft van 2025 opgestart. Met deze pilots willen we leren hoe we kunnen omgaan met het forse aantal windparken dat op Rijksgrond staat met aflopende contracten. We voorzien dat zonder proactieve tendering van deze locaties, hier winturbines gaan verdwijnen. Met als risico dat de hoeveelheid opgewekte hernieuwbare elektriciteit in Nederland de komende jaren niet toeneemt maar juist terugloopt.

Voor de nog lopende projecten die opgestart zijn in het kader van het pilotprogramma Hernieuwbare Energie op Rijks(waterstaats)gronden geldt dat deze inhoudelijk op dezelfde wijze binnen EZK worden behandeld als de overige OER projecten. Dit zijn voorloperprojecten waar we veel van hebben geleerd en, omdat er nog geen project fysiek gerealiseerd is, nog steeds veel van leren voor de aanpak en afwikkeling van de overige projecten.

Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER)

Waar werkt het programma aan?

Locatie OER-projecten per oktober 2025.

Beleidscontext in beweging

Naast de hierboven genoemde actuele beleidscontext is het in algemene zin een aandachtspunt dat sinds de oorspronkelijke opdracht de beleidscontext van het programma OER doorlopend in beweging is. Tegelijk is door de uitvoering doorgewerkt aan bestaande projecten en zijn er nieuwe projecten aan het programma toegevoegd. De organisatie van de uitvoering moest daarbij op meerdere momenten worden bijgesteld. Hoewel er op dit moment nog geen projecten fysiek gerealiseerd zijn, is het programma sinds de start aanzienlijk verder met de uitvoering en dus ook met de vormgeving van de uitvoering. Kortom, het programma heeft een adaptief karakter. Daarom blijft het van belang om helderheid te hebben over de opdracht van de uitvoeringsorganisaties.

2.2 Tijdlijn

Voor het programma OER is het ondersteunen van de RES-regio's bij het realiseren van hun RES-opgaven van belang. De schaarse ruimte in Nederland zorgt ervoor dat er ingezet moet worden op meervoudig ruimtegebruik. Met de nadruk op meervoudig ruimtegebruik is het belang van OER toegenomen voor de succesvolle realisatie van de RES-opgaven. Juist daar liggen mogelijkheden voor het combineren van functies, omdat in politiek, bestuurlijk en juridisch opzicht zon op agrarische en natuurgronden zo goed als onmogelijk is geworden. Voor het programma OER is dat een gegeven en tegelijkertijd een kans. Een aandachtspunt voor het programma OER is dat de politieke bestuurlijke context waarin dit gebeurd is, doorlopend kan veranderen.

Het programma OER volgt uit de kabinetsreactie van november 2019 op het Interdepartementale Beleidsonderzoek (IBO) Grondvergoeding Energievoorziening. Met dit IBO werd gekeken naar de marktconformiteit van grondvergoedingen bij duurzame energieopwekking. Met de kabinetsreactie is een programma aangekondigd waarmee over een periode van meerdere jaren circa 80 locaties op stapsgewijze manier worden verkend. De verwachting is dat tenminste de helft van de locaties tot daadwerkelijke projecten uitgewerkt kunnen worden. Het idee was dat de omvang van de beoogde locaties zou verschillen. Bij de vormgeving van dit programma dat toen dus nog geen naam had zouden de ervaringen vanuit het pilotprogramma "Hernieuwbare energie op Rijks(waterstaat)gronden" worden meegenomen worden, zodat er waar nodig ook kan worden bijgestuurd.

- Vanuit het programma OER wordt er breed gekeken naar Rijksvastgoed in de vorm van gronden en wateren. Er is een start gemaakt met een apart programma zon op Rijksdaken onder uitvoering van het RVB. Dit aparte programma maakt geen onderdeel uit van de opdracht aan RWS, RVB en RVO. De beleidsmatige verantwoordelijkheid voor dit onderdeel is in 2020 primair bij BZK komen te liggen toen BZK hiervoor aanvullende beleidsmiddelen heeft gekregen om te voldoen aan het vonnis in de Urgenda-zaak. Hoewel we hier vanuit team OER dus wel op meekijken en een aanjagende rol vervullen is het accent in het OER programma meer komen te liggen op gronden en wateren.
- Bij de ontwikkeling van het programma OER is aangesloten bij het RES-programma dat vanaf 2019 in gang is gezet. Toen is de keuze gemaakt om alleen Rijksvastgoed in te zetten als hier vanuit RES-regio's om gevraagd wordt en dit aansluit bij de RES-opgave. Omdat er alleen een RES-opgave lag voor hernieuwbare energie en deze RES-opgave techniekneutraal is, ligt de focus daarmee in principe op windenergie en zon-PV. In het RES-bod bestaat het grootste aandeel uit zon-PV, daarom lag hier bij ons de primaire focus op. Gaandeweg het RES-proces is vanuit het oogpunt van voorkomen of terugbrengen van netcongestie de noodzaak van een betere verhouding zon-PV en windmolens duidelijk geworden.
- Met het coalitieakkoord van Rutte IV werd erop ingezet om zonnepanelen op land alleen toe te staan, als multifunctioneel gebruik van dat land mogelijk is, bijvoorbeeld op rijksgronden. Dit leidde tot een opschaling van het programma OER.
- Onder Schoof I is daar de wens bijgekomen om de energieonafhankelijkheid te vergroten. Bij het stimuleren van duurzame energieproductie is aandacht voor een veilige en gezonde leefomgeving en een weerbaar energiesysteem. Om de al beschikbare capaciteit beter te benutten werden decentrale oplossingen bevorderd, zoals de ontwikkeling van zogeheten energiehubs. Het kabinet zette in op een efficiënt hernieuwbaar energiesysteem met nadruk op energieopslag en flexibele vraag, bijvoorbeeld in de vorm van batterijen of waterstof.
- Onder Jetten I neemt de overheid de regie meer in handen met het coalitieakkoord `Aan de slag' (2026-2030). Er wordt ingezet op het met volle kracht bouwen aan schone energie van eigen bodem. Met de inzet van Rijksgronden draagt het programma OER hieraan bij.

2.3 Toekomstige situatie – wijziging van ambitie

Het programma OER maakt onderdeel uit van een brede beleidsinzet om de energietransitie te stimuleren en daarmee klimaatverandering te mitigeren. Door gebiedsgericht te werken legt het programma OER slimme verbindingen met andere maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw en defensie.

Tot op heden hanteerde programma OER als ambitie om met het Rijksvastgoed een substantiële bijdrage te leveren aan de doelstellingen van de RES-en om hernieuwbare opwek te realiseren voor 2030.

Om twee redenen is deze ambitie aan vernieuwing toe. Binnen de huidige programmering worden nog in 2027 projecten opgestart waarmee de scope nadrukkelijk verder doorloopt dan 2030 en met name omdat ook daarna hernieuwbare opwek van energie nodig is om de klimaatdoelen te behalen. Ook zal vanuit OER binnen de uitgangspunten van het Nationaal Plan Energiesysteem een bijdrage geleverd moeten worden aan de realisatie van nieuw aanbod van hernieuwbare energie binnen de regionale energiesystemen. Dit nieuwe aanbod zal op een slimme manier verbonden moeten worden aan regionale energievragers. Dit is niet alleen noodzakelijk vanwege de netcongestie. Door te werken aan decentrale oplossingen kunnen de effecten van netcongestie voor bedrijven met een elektriciteitsvraag worden gemitigeerd. Deze decentrale oplossingen kunnen helpen tegemoet te komen aan de elektriciteitsvraag van bedrijven zonder het openbare elektriciteitsnet verder te belasten. Onder de nieuwe ambitie zal het plaatsen van hernieuwbare opweklocaties bij dragen aan de verwachte groei in de energieafname van bijvoorbeeld industriegebouwen, stations, gemalen, of afvalverwerkingsbedrijven. Op deze manier speelt OER in op een grotere stroomvraag zonder het elektriciteitsnet extra te belasten, door energie direct aan dergelijke locaties te leveren. Zo draagt het programma OER bij aan de energiebehoefte van bedrijven en woningen door het leveren van betrouwbare, betaalbare en beschikbare energie. Dit draagt bij aan een robuust energiesysteem vanuit het idee dat elektriciteit de ruggengraat vormt van het energiesysteem met als doel een CO_2-vrije elektriciteitssector in 2035.

Met deze aanpak kan het programma energie-intensieve bedrijven helpen om te elektrificeren, de realisatie van woonwijken bevorderen doordat deze toegang kunnen krijgen tot voldoende elektriciteits-voorziening en de groei van CO_2-vrije mobiliteit bij snel- en vaarwegen door te voorzien in de benodigde laadcapaciteit bevorderen. Ook Rijkspartijen zelf kunnen hier hun voordeel mee doen door bijvoorbeeld de energiebehoefte voor het spoor veilig te stellen of Defensie te helpen om in een veranderende geopolitieke context een autonome energievoorziening te realiseren.

Om die reden willen we met dit programmaplan de ambitie als volgt aanscherpen: *Met het Rijksvastgoed substantieel bijdragen aan de doelstelling (van de RES'en) om vraaggestuurd hernieuwbare opwek te realiseren voor 2030 en daarna, bijdragend aan decentrale ontwikkelingen voor een robuust energiesysteem.*

Wat deze aanscherping verder betekent zal een plaats krijgen in de eerder genoemde herijking van OER in het energiesysteem. Deze herijking wordt in het najaar van 2025 geconcretiseerd.

3 Aanpak

Sturing van het programma gebeurt aan de hand van gemeenschappelijke bepaalde doelen, die voortvloeien uit de opdracht die EZK heeft gegeven aan de uitvoeringsorganisaties. Deze doelen zijn opgesteld om transparant te zijn en om samen richting te kunnen geven aan het programma. Maar ook om ons werk eenduidig en objectief te kunnen onderbouwen richting beleid en politiek. Het moet voor iedereen duidelijk zijn waar OER aan werkt, hoe we onze doelstellingen nastreven en wat de resultaten van deze inspanningen zijn.

Met dit hoofdstuk wordt ingegaan op de beoogde doelen van het programma OER. Het bevat tevens een uitwerking in SMART geformuleerde baten van het programma. Vervolgens wordt met dit hoofdstuk ingegaan op de vermogens die we willen ontwikkelen zetten om deze te kunnen realiseren en tot slot op de inspanningen die we hiervoor leveren. Op de volgende pagina is dat gevisualiseerd in een zogenaamd Doelen Inspanningen Netwerk (DIN).

3.1 Overzicht van doelen en inspanningen, incl. mogelijk 6e doel (het Doelen, inspanningen netwerk)

Ambitie Programma OER: Met het Rijksvastgoed substantieel bijdragen aan de doelstelling (van de RES'en) om vraag gestuurd hernieuwbare opwek te realiseren voor 2030 en daarna, bijdragend aan decentrale ontwikkelingen voor een robuust energiesysteem.

	1. Vinden van potentieel geschikte locaties voor duurzame opwek, samen met de RES'en	2. Samen zorgen dat opwek-locaties kunnen worden gerealiseerd	3. Zorgen dat we de OER-aanpak ontwikkelen en zelfstandig maken	4. Zorgen voor energieprojecten met een 'plus' vanuit de voorbeeldrol als Rijksoverheid	5. Zorgen voor goede inbedding van OER bij overheden en maatschappelijk draagvlak	Met OER bijdragen aan decentrale ontwikkelingen voor een robuust energiesysteem
Doelen						
Baten	Een significant aandeel (50-75%) potentiële Rijksareaal onderzocht op de mogelijkheid van opwek en afname.	2.200 MWp opgesteld vermogen #(Ha) zon metfactor = #MWp + Potentie windeenergie = #MWp.	Geüniformeerde aanpak waarmee de hulpstructuur van het programma is gemaakt.	Significant aandeel (50-75%) projecten draagt bij aan andere opgaven (o.a. biodiversiteit, dwangarbeid, opslag, circulair).	Stakeholders buiten het programma en buiten het Rijk zijn blij met programma OER en zien de meerwaarde.	..... TWh stroom vraag van het centrale net ontkoppelen, om vervolgens te koppelen aan: .....
Indicatoren	• #Toegezegde locaties • #RES-Regio's	• # Projecten • # Opwekpotentie (MWp) • # Vastgestelde (ruimtelijke) plannen • # Intentieverklaringen en #SOK • # Vergunningen • # Tenders • # Beschikkingen SDE++/CfD		• # Energie coöperaties • # Projecten met een plus en vermelding welke plus	• # Intentieverklaringen • # Samenwerkingsovereen-komsten • # FTE ambelijke inzet	• # Vermogen (MW) decentrale afname
Inspanningen	• Onderzoek potentie opwek en afname • Aan de hand van kaarten met al het Rijksareaal in gesprek met regio's	• Realiseren projecten (Monitoring: #tenders, #gerealiseerd, #MWp) • Project fasering OER G7 • Leertraject: Operatie -> Strategie	• Lerende aanpak • Noodzakelijke middelen voor realiseren locaties overdragen naar partners • Op termijn: Opwek en opname stroom op Rijksareaal opnemen in kerntaken	• Inzet op lokaal eigendom • Aansluiten bij definities uit de monitoring lokaal eigendom • Slim, lokaal opnemen in tenders -> uitdagen markt • Borgen in OER brede kaderstelling	• OER-brede communicatie • Samenwerking + periodiek overleg accounthouders NPES • Relaties onderhouden en versterken met de regio's + ministeries	• Oplossingen voor lokaal aansluiten • Vraagcongestie en aanbod-congestie beter in beeld • (Her)prioriteren projecten • Grote vragers in beeld brengen • Batterij strategie lokaal opslaan

3.2 Doelen

Om invulling te geven aan de genoemde ambitie werken we binnen het programma OER aan de volgende 5 doelen:

- Doel 1: Vinden van potentieel geschikte locaties voor duurzame opwek samen met de RES'en.
- Doel 2: Samen zorgen dat opweklocaties kunnen worden gerealiseerd.
- Doel 3: Zorgen dat we de OER-aanpak ontwikkelen en zelfstandig maken.
- Doel 4: Zorgen voor energieprojecten met een 'plus' vanuit de voorbeeldrol als Rijksoverheid.
- Doel 5: Zorgen voor goede inbedding van OER bij overheden en maatschappelijke draagvlak creëren.

Het eerste doel is voor een belangrijk deel gehaald. Er ligt nu een meerjarige programmering voor nieuwe locaties tot en met 2032. Dit betekent dat de focus is verschoven van proactief acquireren naar faciliteren op basis van aanvragen vanuit RES-regio's. Met de invulling van het tweede doel zijn we volop bezig in de uitvoering van projecten. Dit is een doorlopend proces waarbij afhankelijk van de fase andere partners noodzakelijk zijn.

Een belangrijk deel van het werk in het programma OER valt binnen het tweede doel. Veel van deze werkzaamheden vallen binnen de opdrachten die EZK heeft verstrekt voor de uitvoering van het programma OER bij RWS en ProRail. Maar ook in het proces om tot een opdrachtverlening te komen naar Defensie, In de paragraaf inspanningen wordt hier verder op ingegaan. Rijksvastgoedhoudende organisaties bereiden locaties samen voor decentrale overheden. EZK kan bij knelpunten bijspringen en uiteindelijk is de markt verantwoordelijk voor feitelijke realisatie op de opweklocaties die deel uitmaken van het programma.

Met het oog op het derde doel, *de OER aanpak te ontwikkelen en zelfstandig te maken*, is het idee dat Rijksvastgoedhoudende partijen met een gerichte opdracht op de langere termijn zelf invulling kunnen geven aan de hiervoor benodigde werkzaamheden. Hiervoor zetten we er actief op in dat we niet alleen projecten uitvoeren in een programma-omgeving maar daar ook met elkaar van leren. En dat we deze lessen met elkaar uitwisselen.

Het vierde doel heeft betrekking op projecten met een plus. De plus verwijst hier naar additionele zaken die gewenst worden vanuit de omgeving zoals lokaal eigendom (zeker als dat verder gaat dan het algemeen streven naar 50% lokaal eigendom in 2030) en de kwaliteit van de ruimtelijke inpassing (ecologie, gekleurde panelen etc.) maar ook zaken waar het Rijk in zijn voorbeeldrol op wordt aangesproken denk aan de toepassing van circulair geproduceerde windmolens en zonnepanelen. Denk hierbij ook aan panelen die gemaakt zijn zonder dwangarbeid, uitvoering duurzame materialen, innovatie en batterijopslag-systemen.

Projecten met een plus refereren dus aan projecten waarbij er actief rekening wordt gehouden met andere maatschappelijke belangen. In de toekomst zal er een beleidslijn worden opgezet over hoe we binnen OER omgaan met projecten met een plus. Dit zal pas relevant worden wanneer veel projecten richting de realisatie fase gaan.

Zoals beschreven bij het onderdeel 'Visie' en het onderdeel 'Toekomstige situatie' zal aanpassing van de ambitie aanleiding geven tot een herijking. Uit deze herijking kan volgen dat doelen moeten worden aangepast of dat er een aanvullend doelnodig is. Een zesde doel zou er bijvoorbeeld op gericht kunnen zijn om met OER een actieve bijdrage te leveren aan een robuust en decentraal energiesysteem.
In paragraaf 3.5 is een overzicht opgenomen van het doelen inspanningen netwerk waar de eerste gedachten voor een mogelijk aanvullend doel in zijn gevisualiseerd.

3.3 Baten

Om doelen dichterbij te brengen, is het nodig ze af te pellen naar baten: meetbare effecten van verandering, die door de betrokkenen als gewenst worden gezien en die bijdragen aan het nastreven van de doelen.

Als invulling van het eerste doel om potentieel geschikte locaties te vinden voor hernieuwbare opwek, zetten we er samen met NP-RES op in dat een significant aandeel van het potentiële Rijksareaal is onderzocht op de geschiktheid voor de realisatie van hernieuwbare energie door de markt. Dit kan zijn tijdens projecten zelf waarbij in de loop van het project areaal afvalt. Dit is voor grotendeels al gebeurd in de periode daarvoor waarbij in het voorjaar van 2023 aan de hand van kaartmateriaal in zeker 22 regio's matchmaking heeft plaatsgevonden tussen regio's en Rijk.

Als invulling van het tweede doel om samen te zorgen dat opweklocaties kunnen worden gerealiseerd is de medewerking van alle partijen binnen het programma OER noodzakelijk. De Rijkvastgoedhoudende partijen RWS en ProRail zijn een inspanningsverplichting aangegaan voor het onderzoeken en beschrijven van de voorwaarden waaronder grond uitgegeven kan worden voor de projecten die in het kader van de OER-opdracht worden opgestart. EZK maakt met Defensie afspraken over hun inspanningen om de op te starten projecten te realiseren. Hoewel deze partijen zich met deze opdrachten dus niet vastleggen op realisatie van een kwantitatief doel, zet EZK erop in dat we met het programma OER voor 2030 of daarna 2.200 MWp aan opgesteld vermogen aan zonnepanelen en windmolens realiseren. Deze prognose van het opgestelde vermogen is gebaseerd op het areaal dat in projectvorm geprogrammeerd is in het programma OER. Hierbij zijn aannames gedaan over de het bruikbare areaal dat getenderd kan worden. En een inschatting van het aandeel dat de markt hiervan daadwerkelijk kan benutten voor de opwek van energie.

Het derde doel is een doel voor de langere termijn om de programmagerichte sturing vanuit EZK OER overbodig te maken. Door te leren van de gerealiseerde projecten zetten we in op een geüniformeerde aanpak, waarmee we de huidige hulpstructuur van het programma stap voor stap overbodig maken. Om hier naartoe te kunnen werken is er op den duur een specifieke opdracht richting de uitvoerings-organisaties nodig. Zo kunnen de uitvoeringsorganisaties zonder verdere aansturing vanuit EZK het onderzoeken en beschrijven van de voorwaarden waaronder grond uitgegeven kan worden voortzetten.

Het vierde doel om projecten te realiseren met een plus is minder grijpbaar omdat de plussen veelvormig kunnen zijn in hun aard. Het is evenwel de inzet dat we met een significant aandeel van de projecten bijdragen aan andere maatschappelijke opgaven zoals biodiversiteit, het terugdringen en voorkomen van dwangarbeid bij de productie van PV-panelen, opslag van energie met het oog op een robuust energiesysteem en de toepassing van circulaire materialen voor zonnepanelen en windmolens.

Het vijfde doel is gericht op een goede inbedding van OER bij overheden en het verkrijgen en behouden van maatschappelijk draagvlak voor onze aanpak. We zetten ons ervoor in dat stakeholders buiten het programma OER en buiten het Rijk blij zijn met dit programma en hier de meerwaarde van inzien.

3.4 Indicatoren

Om de voortgang van de doelen te kunnen monitoren zijn er indicatoren opgesteld die het mogelijk maken om de doelen binnen het programma te beheersen. Door deze indicatoren actief in te vullen kunnen we de voortang van de doelen, en hiermee het programma, meten over tijd in de verschillende fases van het programma. Zo kunnen een aantal indicatoren die zijn opgesteld die vallen binnen de eerste fases van het programma al grotendeels worden ingevuld. In de eerste fase van het programma werd er actief gezocht naar geschikte locaties om hernieuwbare energie op te wekken op rijksareaal. Dit heeft geresulteerd in 35 opgestarte projecten op areaal van RWS, 5 projecten op areaal van ProRail en 1 project op areaal van Defensie.

Om de verandering van de waardes van de indicatoren over tijd te meten maakt EZK OER gebruik van een indicatorendashboard. Op dit dashboard zullen de waardes van de verschillende indicatoren systematisch worden bijgehouden. Dit dashboard fungeert als overzicht van de vorderingen binnen het programma, en zal in samenwerking met de Rijksvastgoed houdende partijen en Rijksuitvoeringspartijen worden samengesteld. Vervolgens wordt dit besproken tijdens het brede DG-overleg.

Het monitoren van de indicatoren creëert inzicht in de vorderingen van het programma OER en in de behaalde mijlpalen. Ook kan het helpen om inzicht te geven in welke indicatoren en baten bijsturing nodig hebben om de bijbehorende doelen te behalen. Het monitoringsdashboard kan zo worden gebruikt om met elkaar de voortgang van het programma te monitoren en ook als communicatiemiddel naar buiten toe om deze vorderingen te delen.

3.5 Organiserend vermogen

Met het programma OER willen we organiserend vermogen ontwikkelen om van meerwaarde te zijn voor het vlot realiseren van projecten in samenwerking met verschillende Rijkspartijen en decentrale overheden. Deze vermogens willen we ontwikkelen binnen de context van de energietransitie waarmee we ons begeven op onbekend terrein. We weten bijvoorbeeld niet hoe de elektriciteitsvraag en aanbod zich ontwikkelen. Ook weten we ondanks mooie beleidsplannen niet welke andere technieken voor CO_2 vrije productie, opslag en transport van energie (warmte, waterstof etc.) in de praktijk een vlucht zullen nemen, Dit vergt ruimte om nieuwe dingen te proberen die dus ook mogen mislukken. Tegelijk is het van belang dat we ons bewust zijn van onze omgeving en dat deze kan verschuiven.

Rijkspartijen onderling en in relatie tot NPRES
Een bewegend speelveld vraagt van het programma OER een soepele samenwerking tussen de uitvoerende Rijkspartijen onderling en tussen de uitvoerders en EZK. Dit vergt dat we elkaars taal kunnen verstaan, inzicht en begrip hebben voor elkaars belangen, dynamiek van de organisatie, beweegredenen en het vermogen om onze aanpak hierop aan te passen. Het vraagt kortom om aanpassingsvermogen en flexibiliteit op uitvoering, beleidsvorming, kaders en wetgeving.

De brede samenwerking binnen OER tussen RWS, RVB, RVO, Defensie, ProRail, NPRES, EZK is bekrachtigd op 19 februari 2025. Hiervoor is een Brede Werkgroep OER geformeerd die hier een belangrijke rol in vervult. De samenstelling en het informele karakter van dit overleg creëert een tussenruimte die ons in staat stelt om ervaringen vanuit beleid, uitvoering en regio samen te brengen. Hiermee ontwikkelen we lerend vermogen. Bijvoorbeeld door ervaringen te vertalen in het opstellen of aanpassen van kaders. Ook is er ruimte om te experimenten of programma brede knelpunten met elkaar op te lossen.

Het versterken van aanpassingsvermogen en flexibiliteit betekent eveneens dat we in staat moeten zijn om scope van de opdrachten aan te passen als de ervaringen en wijziging van context daarom vragen. Dit dient op een zorgvuldige manier te worden vormgegeven en gecommuniceerd, zodat draagvlak voor OER behouden blijft. We zullen hiervoor in reguliere opdrachtgever-opdrachtnemer gesprekken met elkaar het vermogen moeten versterken om in te schatten of signalen uit de uitvoering van projecten wel/geen betekenis hebben voor het succes van het programma OER. En zo ja of deze aanleiding vormen voor bijstelling van het programma.

Rijk en regio
Als het Rijk opereert in de regio kan het beeld ontstaan dat het Rijk problemen komt oplossen of de rol van bevoegd gezag komt overnemen. Overname van bevoegd gezag door het Rijk staat op gespannen voet met de aanpak waarbij het Rijk de regio ondersteunt bij de RES-opgave en de regio dus zelf de rol van bevoegd gezag vervult. Dit beeld dat het Rijk problemen komt oplossen lijkt soms ook te bestaan binnen de Rijksorganisaties zelf.

Aan de kant van het Rijk zullen we dus moeten (durven) loslaten en de regio met een zekere bescheidenheid tegemoet treden. Aan de kant van de regio is bewustzijn noodzakelijk dat actieve inzet door de regio een voorwaarde is voor succes.

We zetten erop in om met OER een faciliterende rol te vervullen. Dat zal echter niet vanzelf gaan en is een vermogen dat we moeten ontwikkelen. Veel OER-projecten hebben binnen de regio een prominente positie bij de decentrale overheden. Dit vergt sensitiviteit bij ambtenaren en bestuurders die voor het programma OER werken, zodat ze zich kunnen verplaatsen in de belangen van (ambtenaren en bestuurders van) betrokken provincies en gemeenten, en tegelijkertijd kunnen vasthouden aan de doelen en prioriteiten van het programma.

Dit vergt kennis over besluitvormingsprocessen binnen de decentrale overheden maar ook de kennis en het vermogen om binnen onze eigen organisatie(s) de goede afwegingen op de juiste (bestuurlijke) tafel te krijgen. En het vermogen om dit te kunnen duiden naar onze gesprekspartners in de regio. Daarmee worden we een betere gesprekspartner stimuleren we wederkerigheid in de samenwerking, ook in de informele zin. Dat vergt weer dat we vooruit kunnen denken waar beoogde keuzes toe kunnen leiden. Het is dus van belang om alle belangen bij elkaar te brengen en een gezamenlijk beeld te creëren.

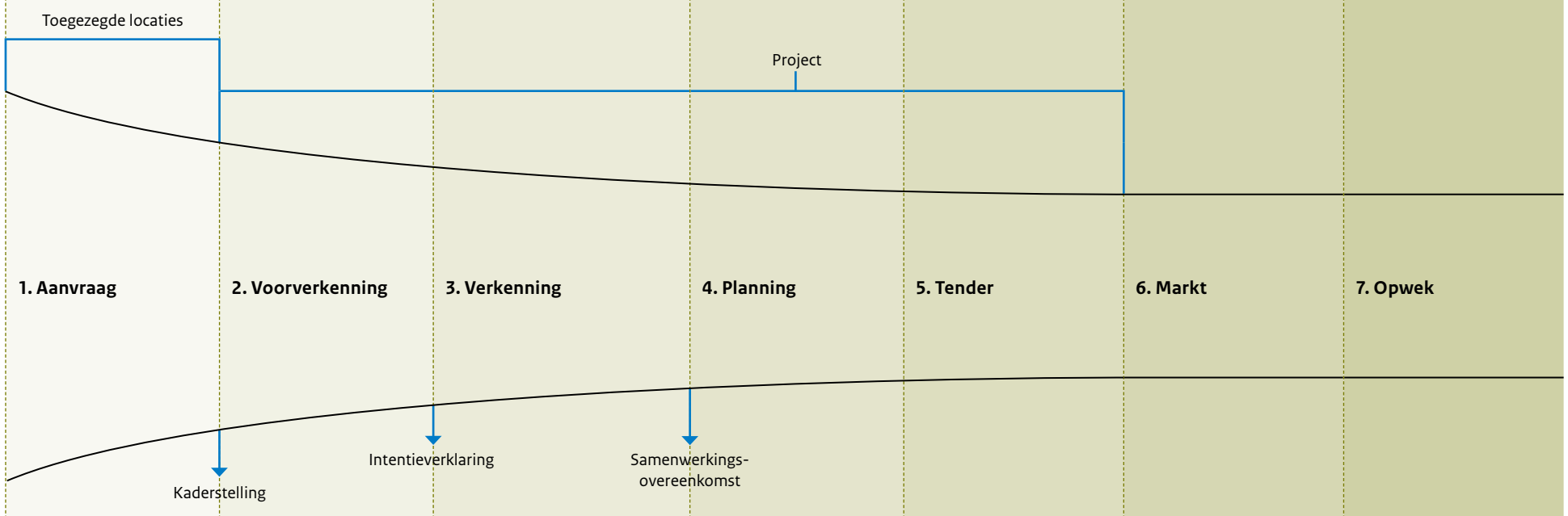
In de bijlage 'notitie betrokken overheden' wordt nader ingegaan op de dynamiek van de samenwerking tussen het Rijk en de decentrale overheden. Daarbij wordt ingegaan op de verantwoordelijkheden van decentrale overheden, de ondersteuning vanuit het Rijk, handvatten voor het borgen van de inzet voor de uitvoering van OER-projecten en de communicatie tussen alle betrokken partijen.

3.6 Inspanningen, doelbeheersing en resultaten

In deze paragraaf worden de belangrijkste inspanningen beschreven die nodig zijn/lijken voor het behalen van de beoogde doelen. Deze paragraaf is hiertoe beperkt, omdat het ondoenlijk is om alle inspanningen van alle betrokkenen die in het kader van het programma OER worden verricht hierin een plaats te geven.

EZK heeft aanvragen vanuit de RES-regio's voor locaties gehonoreerd en daarmee projecten bestuurlijk toegezegd aan de RES-regio's. De inspanningen van het programma OER bestaan primair uit de voorbereiding van projecten door de Rijksvastgoedhoudende organisaties. Er ligt een inspanningsverplichting bij de Rijksvastgoedhoudende organisaties om de voorwaarden om gronden uit te kunnen geven via een openbare procedure teneinde multifunctioneel gebruik mogelijk te maken te beschrijven. Rijkswaterstaat voert omwille van de beheersbaarheid maximaal 35 projecten tegelijkertijd uit. Om een indruk te geven waar we nu staan op het moment van schrijven: er zijn tientallen projecten in de toekomst geprogrammeerd met een bestuurlijke toezegging. Dit geeft richting aan de uitvoering van projecten tot en met 2032. ProRail heeft ruim 15 projecten toegezegd en Defensie is voornemens om, conform bestuurlijke toezeggingen, ongeveer 10 projecten op te starten.

De inspanningen binnen het programma OER om op locaties energieopwekinstallaties te realiseren zijn met onderstaande figuur in funnel/trechter-vorm gevisualiseerd. Met name voor fase 2 t/m 5 is binnen het programma OER een grote rol weggelegd voor de betreffende Rijksvastgoedhoudende organisaties (RWS, ProRail, Defensie) en de Rijksuitvoeringspartijen (RVB, RVO). Dit is waar de projectaanpak binnen OER op is gericht.

Fase & Indicator	Beoordelen locaties #toegezegde locaties in #RES-regio's	Uitwerken hooflijnen project #projecten #intentieverklaringen	Randvoorwaarden #opwekpotentie (MWp) #samenwerkingsovereen-komsten	Planuitwerking #vastgestelde (ruimtelijk) plannen	Benaderen marktpartijen #tenders	Realisatie door markt #vergunningen #beschikkingen SDE++/ CfD	Gerealiseerde projecten #gerealiseerde projecten #gerealiseerde opwek/ jaar (MWh)
							
Partij(en)	EZK	Regio, Rijksvastgoed houdende diensten	Regio, Rijksvastgoed houdende diensten	Regio, Rijksvastgoed houdende diensten	Regio, RVB, Rijksvastgoed houdende diensten	Regio, Markt	Markt

In aanvulling op inspanningen voor de projecten spant EZK zich in voor het leren op het project-overstijgende programmaniveau door ervaringen vanuit beleid, uitvoering en regio samen te brengen en daarmee adaptiviteit en flexibiliteit te bevorderen. Dit draagt bij aan het doel om de OER-aanpak op termijn zelfstandig te maken. Hiertoe organiseert EZK periodiek de Brede Werkgroep OER (RWS, RVB, RVO, Defensie, ProRail, NPRES, EZK). Uiteraard stemmen EZK en de uitvoeringsorganisaties hun activiteiten op het project-overstijgend leren in projecten onderling met elkaar af. Tevens vervult EZK een rol bij het ontwikkelen en (deels zelf) uitvoeren van een communicatiestrategie die bijdraagt aan het doel van een goede inbedding van OER bij overheden en maatschappelijk draagvlak en het communiceren over de voortgang van de andere doelen van het programma OER.

Voor de voorloper van het programma OER bij RWS bestond een resultaatsverplichting om te leren hoe de projectaanpak verbeterd kan worden. Het leren van projecten wordt doorgezet in het programma OER bij RWS met als insteek dat we dit willen verbreden naar de andere Rijksvastgoedhoudende organisaties. Dit krijgt vorm in de werkgroep leren die onderdeel uitmaakt van de samenwerking binnen de Brede Werkgroep OER. Omdat ProRail en Defensie korter aan de gang zijn met de OER-aanpak, willen we dat juist ook zij gebruik kunnen maken van de geleerde lessen van RWS. Over de geleerde lessen wordt zo mogelijk actief gecommuniceerd. Lessen die die relevant zijn voor de koers van het programma zullen de uitvoering aan de orde moeten komen op programma-niveau. Door dit goed te doen worden we een betere gesprekspartner voor de regio en stimuleren we de wederkerigheid in de samenwerking.

4 Randvoorwaarden

Met dit hoofdstuk wordt ingegaan op de krachten die inwerken op het succes van het programma OER, de kaders die hierbij van belang zijn. Ook bevat dit hoofdstuk een afbakening van het programma. Vervolgens wordt ingegaan op de principes die worden toegepast als onderdeel van de veranderstrategie. Daarna wordt aandacht besteed aan de onzekerheden die we voorzien bij het meerjarig werken aan dit programma.

4.1 Risicofactoren

Zoals eerder genoemd vindt OER plaats binnen het speelveld van de energietransitie dat continue in beweging is. De belangrijkste risicofactoren die inwerken op het succes en de aanpak van het programma OER zijn:

- Draagvlak bij omwonenden voor hernieuwbare opwek op land (winturbines en zon-PV op land).
- Commitment voor de klimaatbeleid bij de landelijke politiek / kabinetsbeleid.
- Commitment voor de RES-doelen bij de regionale politiek.
- De toename van netcongestie in de omgeving van OER-projecten.
- De behoefte aan stroom in de nabije omgeving van OER-projecten.
- Marktontwikkelingen energiemarkt die de businesscase in de exploitatiefase en daarmee het succes van OER-tenders beïnvloeden.
- Verandering in de subsidiesystematiek, waardoor de haalbaarheid van de businesscase voor exploitanten negatief wordt beïnvloed.
- Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt die bepaalt of we de goede mensen kunnen krijgen en (gemotiveerd) houden om voor het programma te werken.
- De positie van de opgave voor hernieuwbare elektriciteit in relatie tot andere opgaven binnen het ministerie van EZK.
- Staande organisatiebelang Rijksvastgoedhoudende partijen (‘kerntaken’ of ‘primaire functie’) en de bereidheid deze te combineren met de opwek van energie als nieuwe en tweede functie op het eigen areaal. Aanvullend dient er continu rekening te worden gehouden met de primaire functie van het areaal, waarbij continu belangen worden afgewogen. Dit kan ertoe leiden dat OER-medewerkers in de eigen organisatie soms moeten opboksen om hun OER-projecten gerealiseerd te krijgen, waarbij er niet altijd ruimte is voor een gelijkwaardige belangenafweging. Dit brengt voor EZK als opdrachtgever de uitdaging met zich mee om meer nabijheid te organiseren tot de medewerkers die hier in de dagelijkse praktijk tegen aanlopen.

Hoewel succesvolle realisatie gebaat is bij voorspelbaarheid met een heldere scope, kan het als gevolg van deze risicofactoren in sommige gevallen nodig zijn om kaders en randvoorwaarden voor het programma OER bij te stellen. Dit begint bij het opvangen van signalen, die het team OER bij EZK opvangt vanuit regio-accounts of organisatie-accounts, en soms ook vanuit andere beleidsdirecties binnen EZK. Aan de hand daarvan kan een bepaald vraagstuk onder de aandacht worden gebracht bij een nieuw of bestaand thema-account waarbinnen bekeken wordt of dit aanpassing vergt van kaders en randvoorwaarden.

4.2 Kaders

De volgende kaders zijn van belang voor het programma OER:

- Aangepaste voorkeursvolgorde zon waarmee gestuurd wordt op multifunctionele inzet van zon-PV in combinatie met andere ruimtelijke functies.
- Eisen primaire gebruikers die altijd geborgd moeten zijn wanneer hier een nieuwe functie als energie bij komt. Deze kunnen zijn vastgesteld in regels of in (uitvoerings)beleid.
- Conform de regeling Beheer Onroerende Zaken Rijk kunnen locaties niet 1 op 1 worden gegund aan marktpartijen maar dienen ze marktconform, openbaar en transparant te worden getenderd.
- Het bevoegd gezag stelt kaders voor de ruimtelijke inpassing van energieprojecten. Deze kunnen zijn vastgelegd in provinciale omgevingsvisies of gemeentelijke omgevingsplannen/verordeningen.
- Voor de bredere beleidsmatige context van hernieuwbare elektriciteit op land is op dit moment het Klimaatakkoord leidend met de inzet op 35 TWh in 2030. Dit kader is in beweging en wordt verder uitgewerkt als vervolg op de interbestuurlijke afspraken (december 24 nieuwe afspraken).

4.3 Afbakening

Het programma OER heeft binnen het ministerie EZK een plaats in het Directoraat-Generaal Realisatie Groene Groei en de directie Realisatie Energietransitie. Het programma is erop gericht om gronden ter beschikking te stellen voor de realisatie door de markt van opwek van hernieuwbare energie. Het uiteindelijke doel is om fysieke resultaten te realiseren in de vorm van OER-projecten voor hernieuwbare energie op Rijksvastgoed.

Hierbij sluit het programma aan op vragen vanuit de RES-regio's. Door RES-regio's met bestuurlijk commitment van betreffende gemeentes en provincie(s) locaties te laten aandragen borgen we dat decentrale overheden conform de RES aanpak een eigen afweging maken. Wat ook passend is omdat zij het beste geëquipeerd zijn om lokale belangen af te wegen, o.a. ten aanzien van ruimtegebruik, landschappelijke inpassing, lokaal eigendom en meer. Deze locaties hebben we in enkele uitvraagrondes actief uitgevraagd. We hebben voor de komende periode geen uitvraag voorzien. Wel ontvangen we vanuit regio's op eigen initiatief nog steeds aanvragen voor locaties. Omdat hier in de opdrachten aan de Rijksuitvoeringsorganisaties niet is voorzien zal EZK per aanvraag en in nauw overleg met de betreffende Rijksdienst afwegen of we deze opnemen in het programma. Als er de komende periode meer nieuwe aanvragen bij komen vergt dit mogelijk een afwegingskader inclusief een beeld wat dit betekent qua financiering. Een dergelijk afwegingskader kan een product zijn van de herijking van programma OER.

Uitgangspunt is dat lokale bevoegde gezagen projecten zelf ruimtelijk inpassen. Mochten projecten op grond van wettelijke grenzen in de huidige Elektriciteitswet of de toekomstige Energiewet aangemerkt worden als projecten van nationaal belang dan zal de bevoegdheid hiervoor in lijn met de OER-aanpak worden gedelegeerd naar een van de betrokken decentrale overheden.

In paragraaf 2.1. is beschreven dat projecten die zijn opgestart in het kader van het pilotprogramma Hernieuwbare Energie op Rijks(waterstaats)gronden binnen EZK inhoudelijk op dezelfde wijze worden behandeld als OER projecten. Binnen de uitvoering bestaan hiervoor nog wel aparte projectteams. Ook voor de formele financiële afwikkeling van de bijbehorende opdrachten aan RWS gelden nog wel aparte kaders met het oog op de verplichtingen die EZK hiervoor is aangegaan.

Aandachtspunt intern EZK: OER i.r.t. brede beleidsontwikkeling
Beleidsontwikkeling voor hernieuwbare elektriciteit op land maakt geen deel uit van dit programma. Tenzij het noodzakelijk is voor succesvolle realisatie van OER-projecten en het beleid daarvoor niet elders binnen EZK is belegd. Ook kan beleidsontwikkeling binnen team OER bij EZK worden opgepakt wanneer hiermee knelpunten kunnen worden opgelost die alleen spelen bij de voorbereiding en realisatie van OER-projecten. Bijvoorbeeld uniformering in de aanpak van de wijze waarop OER-projecten worden aangepakt of knelpunten worden opgelost.

Beleidsontwikkeling voor hernieuwbare elektriciteit in het algemeen vindt plaats binnen een ander DG, namelijk het DG Klimaat en Energie. Het voor hernieuwbare elektriciteit op land relevante beleid wordt hierbij op verschillende onderdelen gemaakt. Directie Strategie Energiesysteem is verantwoordelijk voor ruimtelijk beleid, decentraal beleid, de RES-aanpak, de interbestuurlijke afspraken, NPE en de SDE. Directie Energiemarkt is verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van netbeheer.

Vanuit het team OER bij EZK kunnen vraagstukken wel naar deze directies worden geagendeerd al dan niet op verzoek van de Rijksvastgoedhoudende organisaties. Dit betekent bijvoorbeeld dat het team OER bij EZK niet gaat over de wijze waarop zon-PV projecten kunnen worden gerealiseerd met een plus op biodiversiteit of dat we beleid maken voor hoe windmolens het beste kunnen worden aangesloten op het net. Wel kunnen we meedenken hoe we OER projecten tot een succes kunnen maken binnen deze bestaande kaders. We kunnen zo nodig intern verheldering vragen over deze kaders bij onze collega's van beleid en actief lobbyen om veranderingen teweeg te brengen. Of agenderen bij beleid dat ontwikkeling of aanpassing van kaders nodig is om OER-projecten tot een succes te maken. De relevante beleidsdirectie zal vervolgens zelf moeten afwegen of de beleidswijziging t.b.v. OER te verantwoorden is binnen de bredere context van EZK.

4.4 Veranderstrategie

Om tot succesvolle realisatie te komen hanteren we de volgende principes:

- We nemen verantwoorde risico's in de uitvoering om projecten echt te realiseren en experimenteren gedragen en verantwoord om successen te kunnen halen.
- We werken met respect voor ieders belang en proberen spanningen tussen belangen van de deelnemers op tafel te krijgen.
- We stellen ons faciliterend op naar decentrale overheden.
- We durven los te laten door decentralisatie: bevoegd gezag, invulling rolverdeling tussen de Rijkspartijen.
- We investeren in samenwerking binnen de Brede Werkgroep OER, de RES- regio's, provincie en gemeenten.
- Bottom-up (aanvragen vanuit de regio).
- We kijken met een project-overstijgende blik naar wat nodig is voor een succesvol programma. We durven daarbij zo nodig projecten los te laten.
- We zorgen ervoor dat regio's graag met OER willen blijven samenwerken:
  - We komen na wat we beloven, maar zijn bereid om hier in onderling overleg van af te wijken
  - We werken transparant.
  - We checken bestuurlijk commitment.
  - We zetten erop dat in elke regio /dienst op de hoogte is van wat er speelt met betrekking tot de RES.

Bovenstaande principes volgen uit het besef dat het succes van het programma staat of valt met inzet van diverse organisaties die elk andere belangen en verantwoordelijkheden hebben. Binnen het samenwerkingsverband van het programma OER proberen we voortgang te stimuleren door elkaar als deelnemers aan te spreken op de gezamenlijke ambitie en doelen en daarbij de eigen belangen en verantwoordelijkheden van een ieder te respecteren. Bij knelpunten identificeren we welke partijen cruciaal zijn om deze op te lossen, gaan we na welke achterliggende belangen bij hen spelen. Bij het formuleren van oplossingen proberen we aan deze belangen tegemoet te komen. Als dit niet mogelijk is sturen we aan op keuzes op hoger niveau. Dit kan ertoe leiden dat over belangen heen kan worden gestapt waardoor knelpunten alsnog worden kunnen worden opgelost of dat projecten worden stopgezet of in andere vorm verder moeten.

4.5 Onzekerheden

Het meerjarig werken aan een programma levert per definitie onzekerheden op. In deze paragraaf worden een aantal onzekerheden beschreven die impact kunnen hebben op het verdere verloop en het succes van het programma OER:

- **Het vervolg op de Interbestuurlijke afspraken Energiesysteem (19 december 24):** De afspraken die hierin zijn gemaakt zoals de invulling van het Nationaal Programma Energiesysteem waar het NPRES in op zal gaan. Deze afspraken zullen leiden tot wijzigingen in het speelveld van het programma OER. Wat in dit kader precies verandert is nog niet helder op moment van schrijven. Zo is het de vraag hoeveel aandacht er binnen dit nieuwe speelveld zal zijn om naast het realiseren van grote aansluitingen op het hoogspanningsnet ook met decentrale oplossingen een bijdrage geleverd kan worden aan een robuust energiesysteem. Met name bij dit laatste ligt de kracht van het programma OER. De komende maanden zullen we inzetten op een herijking van OER in het energiesysteem waarbij we zo goed mogelijk proberen aan te sluiten op het veranderende speelveld.

- **Ontwikkelingen op het gebied van netcongestie.** Netcongestie leidt tot enorme belemmeringen voor de energietransitie en dus ook voor de realisatie van het programma OER. We proberen deze voor onze projecten op te lossen en hebben rekening te houden met voortdurend wijzigende beleidskaders om netcongestie het hoofd te bieden. Vanuit team OER bij EZK volgen we deze ontwikkelingen. Hoe hiermee om te gaan kan deels plaats krijgen in de herijking van OER in het energiesysteem. In het kader van OER vragen we vooraf evenwel geen netaansluiting aan omdat dit teveel onzekerheden met zich meebrengt. Wel moedigen we de Rijksdiensten aan om op projectniveau stroomvragers in de omgeving van het project te identificeren en een overzicht hiervan bij een tender aan de markt ter beschikking te stellen. De juridische mogelijkheid om een directe stroomlijn te trekken biedt daarmee extra kansen om stroom die met OER-projecten wordt opgewekt te verbinden met een vragende partij.

- **Bredere marktontwikkelingen zoals rentestanden, materiaalprijzen die de kostprijzen en daarmee de financiële haalbaarheid en/of financiële exploitatie van projecten voor hernieuwbare elektriciteit (negatief) beïnvloeden.** Ook de marktontwikkelingen voor hernieuwbare elektriciteit volgen we op de voet. Onder meer door periodiek te overleggen met de branche-organisaties van de energie-ontwikkelaars. Verder werkt de uitvoering met een systematiek om businesscases van de projecten door te rekenen. Dit dient mede om het effect van inhoudelijke keuzes op de businesscase mee te kunnen wegen. Tenslotte worden met het oog op een tender in het kader van projecten marktconsultaties uitgevoerd om actuele ontwikkelingen mee te kunnen nemen voordat een tender wordt uitgezet.

- **De vraagontwikkeling naar elektriciteit in de brede elektriciteitsmarkt en binnen regio's in het bijzonder wat negatieve impact kan hebben op stroomprijzen en daarmee op de inkomsten van ontwikkelaars en exploitanten.** Op dit moment lijkt de vraag minder hard te groeien dan was verwacht. Dit hangt mogelijk samen met het minder succesvol elektrificeren van industriële en andere bedrijfsprocessen die mede door de netcongestie in ons land trager verloopt dat verwacht. Vanuit OER kunnen we meer gericht met de ontwikkeling van hernieuwbare elektriciteit in spelen op het aanbod. Hiervoor volgen we vanuit EZK hoe invulling gegeven wordt aan de opgaven voor het decentrale energiesysteem en proberen we deze te beïnvloeden. We sturen erop aan dat om evenals het benodigde stroomaanbod (35 TWh op land) ook de verwachte en benodigde stroomvraag op regionaal niveau gekwantificeerd te krijgen. Mogelijk zullen we binnen het programma prioriteiten moeten bijstellen.

- **De toekomstige invulling van het Contract for Difference (CfD):** Bij een tweezijdig Contract for Difference, een soort 'in voor- en tegenspoed'- regeling, springt de overheid bij als de energieprijzen laag zijn en betalen ontwikkelaars geld terug aan de overheid als de prijzen hoog zijn. Het CfD geldt als beoogde opvolger voor SDE voor projecten voor hernieuwbare elektriciteit. Om die reden is het noodzakelijk om als team OER van EZK in gesprek te blijven met de Directie Strategie Energiesysteem over de inrichting hiervan. Eerder is naar de Kamer de ambitie uitgesproken dat na inwerkingtreding van de tweezijdige CfD's een overgangstermijn geldt van drie jaar waarbij de overstap zo snel mogelijk wordt gemaakt maar uiterlijk in 2027.

- **Verwacht het onverwachte.** Er kunnen zich andere onverwachte ontwikkelingen voordoen zoals een energiecrisis, geopolitieke veranderingen, een calamiteit met een OER project of het vallen van het kabinet. Hierop is het lastig te anticiperen maar duidelijk is dat we met het programma naast het bieden van een duidelijk perspectief ook de bereidheid moeten hebben en houden om van koers te veranderen indien dat noodzakelijk blijkt.

5 Organisatie en besluitvorming

Dit hoofdstuk bevat een uitwerking van rollen binnen het programma en de wijze van met elkaar samenwerken. De invulling binnen EZK en daarbuiten met aandacht voor de rol van programma-eigenaar, baten-eigenaar, inspanningsleider, programmamanager en projectmanager. Alsmede de invulling van overleggen, de samenhang daartussen en de wijze van besluitvorming en escalatie.

5.1 Spelers (Rollen in het programma)

De spelers in het programma OER vervullen in de programmatermen elk een rol als programma-eigenaar, programmamanager, bateneigenaar en inspanningsleider[1]. Per organisatie zien we de volgende rollen:

- Ministerie EZK : programma-eigenaar
  - EZK vult deze rol deels in als opdrachtgever naar RWS, ProRail en financier van Defensie: sturen op prestaties. En deels als verbindende schakel: sturen op samenwerking.
  - Opgave: Bijdrage aan de RES-doelen: 35 TWh in 2030 en een bod van 55 TWh.

- RWS: bateneigenaar
  - Opgave: Programmatische aanpak om RES-regio's te ondersteunen door gronden in beheer van RWS beschikbaar te stellen voor de Energietransitie.
  - Daarnaast voert RWS de algehele projectleiding over het OER-project en voert RWS het omgevings-management tussen de overheden en het technisch management van het OER-project uit.

- ProRail : bateneigenaar
  - Opgave: Programmatische aanpak om RES-regio's te ondersteunen door gronden van ProRail beschikbaar te stellen voor de Energietransitie.
  - Ook een eigen doelstelling: ProRail heeft de ambitie om in 2030 of kort daarna energieneutraal te zijn voor wat betreft haar eigen stroomverbruik.

- Defensie : bateneigenaar
  - Opgave: Programmatische aanpak om RES-regio's te ondersteunen door gronden van Defensie beschikbaar te stellen voor de Energietransitie.
  - Ook een eigen doelstelling: zelfvoorzienendheid en eigen stroomverbruik.

- RVO: inspanningsleider
  - Specifieke inspanning: RVO is facilitator voor het realiseren van lokaal eigendom en financiële participatie en levert expertise over (financiële) participatie en bij de vorming van participatiebeleid.
  - Begeleidt decentrale overheden in het vormen van (gezamenlijk) beleidskader.
  - Houdt oog op een integrale en gebiedsgerichte aanpak.
  - Levert experts op gebied van energiesysteem, ecologie, innovatie, subsidieregelingen en communicatie.

[1] Het gaat hierbij om de kernrollen in een programma. Ter verduidelijking: de bateneigenaar is verantwoordelijk voor het realiseren van bepaalde veranderingen en de effecten daarvan, de inspanningsleider heeft een verbindende rol tussen het programma en een specifieke inspanning.

- RVB: inspanningsleider
  - Specifieke inspanning: treedt op als grondeigenaar namens de Staat en is verantwoordelijk voor het organiseren van een marktconform, openbaar en transparant proces voor de gronduitgifte van de projecten.
  - Contractvorming.

- NPES: inspanningsleider mede namens onze interbestuurlijke samenwerkingspartners gemeenten/provincies/waterschappen
  - Specifieke inspanning: stimuleren van lokaal eigendom en actieve bevoegd gezag rol en zorgt voor bestuurlijk draagvlak.
  - Doelstelling: behalen RES-opgave en bijdrage aan oplossing lokale netcongestie.
  - Zorgt voor lokaal vastgestelde zoekgebieden en meldt deze aan bij het programma OER.
  - Zoekt afstemming met aangrenzende RES-regio's.

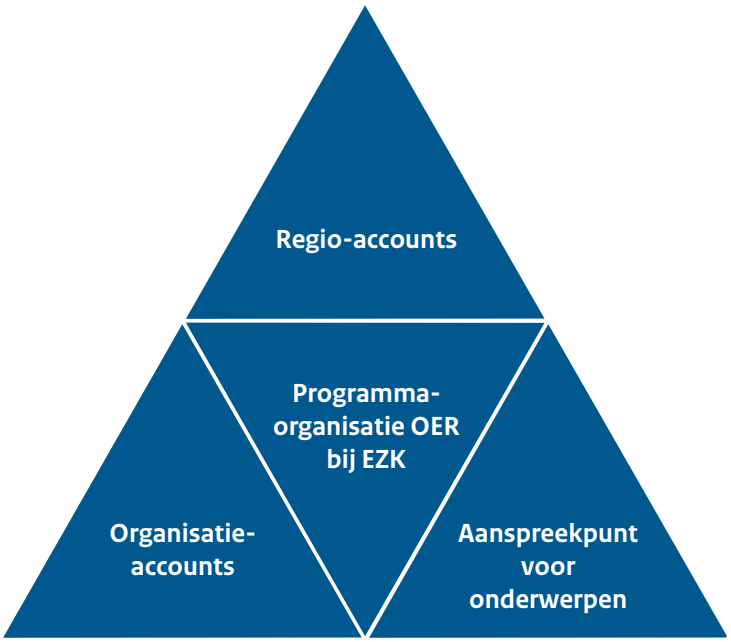
5.2 Organisatie binnen EZK

Het team OER bij EZK is als volgt georganiseerd om invulling te kunnen geven aan de rol als programma eigenaar van OER.

- Programmamanagement
  - (Plv.) Programmamanager
  - Programmabeheerser
  - Programmasecretaris

- Taakverdeling binnen team
  - Organisatie-accounts (RWS, Defensie en ProRail)
  - Regio-accounts (indeling West-midden NL, Oost NL, Zuid NL waarin RES regio's zijn verdeeld)
  - Inhoudelijke programma-overstijgende onderwerpen

- Programma-communicatie (via RVO)

De invulling van het OER-programmateam bij EZK is nader uitgewerkt in een specifiek plan waarmee wordt ingegaan op rollen en taken binnen het team. Dit dient als basis voor het verdelen van en sturen op taken.

5.3 Aansturing binnen EZK

In de praktijk legt de programmamanager OER bij EZK in bijpraatgesprekken verantwoording af aan het MT-lid DRGG-DRE Realisatie Energietransitie op Land en tevens aan de clusterleider over de voortgang van het programma OER.

Het programma kan binnen mandaat opereren zonder tussenkomst van de DG. Er wordt alleen indien nodig geëscaleerd op het moment dat er zich knelpunten voordoen waar we op MT of directeursniveau niet uitkomen.

Tevens hebben het MT-lid en/of de DG een rol in de opdrachtgevers-opdrachtnemerslijnen binnen de deelprogramma's. Hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 5.5.

- Opdrachtgever: DG Realisatie Groene Groei[2] bij OER bij RWS en Defensie. MT-lid Directie Realisatie Energietransitie[3] op Land bij OER bij ProRail
- Gedelegeerd opdrachtgever: MT-lid DRGG-Directie Realisatie Energietransitie op Land
- Opdrachtnemer: programmamanager OER bij EZK

5.4 Escalatieladder

Goede samenwerking vereist heldere afspraken binnen EZK en tussen EZK en de programmapartners hoe we omgaan met signalen en knelpunten in projecten of op (project-overstijgend) programmaniveau. Hierbij dient onderscheid te worden gemaakt in informele en formele signalen.

Informele signalen kunnen EZK bereiken via de regio of via een Rijksuitvoeringsorganisatie. Binnen EZK weegt de accounthouder af wat er met deze signalen gebeurt.

Indien signalen naar voren komen in de Brede Werkgroep OER landen direct bij de programmanager OER bij EZK.

Om formele signalen goed binnen EZK te laten landen heeft het de voorkeur dat decentrale overheden een brief of bericht sturen aan de directeur EZK/DRE. Vanuit de uitvoering heeft het de voorkeur dat in overleg met de programmamanager OER bij EZK door het betreffende stuurgroeplid een bericht wordt gestuurd aan de programma-eigenaar (MT-lid bij EZK).

Binnen EZK wordt vervolgens beoordeeld waar de kern van het probleem zit. Hiervoor geldt grofweg de volgende verdeling:

- Bij een specifiek project → voortouw regio-account EZK
- Bij de invulling van de opdracht in brede zin → voortouw organisatie-account EZK
- Bij een breder inhoudelijk vraagstuk → voortouw bestaand of nieuw inhoudelijke account EZK

[2] Hierna:DGRGG
[3] Hierna:DRE

EZK kan ervoor kiezen om het knelpunt eerst te bespreken binnen de Brede Werkgroep OER en daarmee gezamenlijk te stil te staan hoe we hiermee om kunnen gaan en wie hier welke rol in pakt. Voordat EZK formeel reageert zal het eerst informeel contact zoeken.

Informele reactie
Aanspreekpunt binnen EZK gaat in overleg met programma-eigenaar (MT-lid EZK) na hoe te reageren: op welk niveau informeel in overleg vanuit EZK met betrokken organisatie?

Indien we daarvoor gebrek aan mandaat ervaren binnen EZK halen we dit op of schalen we op binnen EZK.

Formele reactie
De informele reactie en het overleg dat hieruit voortkomt kan aanleiding geven voor een formele reactie. Hiervoor stemt de Programmamanager EZK of het aanspreekpunt binnen EZK met programma-eigenaar (MT-lid EZK) hoe en op welk niveau we reageren.

5.5 Overleggen

Welke overleggen, functie en voorbereiding (governance)?

Huidige werkwijze
Hieronder staat een kort overzicht welke huidige overleggen er lopen in het kader van het programma OER inclusief de frequentie hiervan

- OER bij RWS:
  - 2 maal per jaar een DG Opdrachtgever/opdrachtnemer overleg.
  - 2 maal per jaar een stuurgroep.
  - Elke 4 weken stand van zaken overleg.
- OER bij ProRail:
  - 2 per jaar een stuurgroep.
  - Elke 6 weken stand van zaken overleg.
- OER bij Defensie:
  - 2 tot 3 keer per jaar een stuurgroep.
  - Informele bijpraatmomenten of ad-hoc ingelaste overleggen.
- Projectoverleggen voor de afzonderlijke projecten:
  - Projectstuurgroep zonder vaste ritmiek.
  - Maandelijks kernteamoverleg op ambtelijk niveau, bevoegd gezag is voorzitter.
- Brede Werkgroep OER:
  - Geen vaste ritmiek, informeel karakter, in de praktijk eens in de 2 maanden.
- Communicatieoverleg:
  - Maandelijks, breed overleg met de betrokken communicatieadviseurs van RWS, RVB, ProRail, RVO en EZK en op termijn ook Defensie.
  - Communicatieoverleg RWS-EZK: 6 wekelijks.

Om een aantal redenen stelt EZK voor de werkwijze aan te passen:

- In het DG-overleg OER bij RWS is de wens uitgesproken om op DG/bestuurlijk niveau tevens in overleg te treden met ProRail en Defensie.
- Om dubbele petten met de EZK-organisatie accounthouders te voorkomen wil de programmamanager EZK uit stand van zaken overleg.
- Onduidelijkheid over formele positie/rol NPES dat deelneemt in stuurgroep OER bij RWS maar niet in de andere stuurgroepen.
- De relatie tussen de programmastuurgroep en projectstuurgroepen kan uitgebreider worden uitgelicht om overzicht te creëren. De programmastuurgroep bewaakt uitvoering binnen de kaders van het programma en de projectstuurgroep gaat over de scope van het project.

Bij het voorstel voor nieuwe invulling hebben we volgende overwegingen meegenomen:

- Hoewel breed overleg voordelen heeft (van elkaar leren, sturen op hoofdlijnen) bestaat bij ons de behoefte om ook smal overleg te laten bestaan. Dit biedt ruimte voor diepgang en vertrouwelijkheid. Omdat de verschillende Rijkvastgoedhoudende partijen elk op een ander niveau bezig zijn met uitvoering is hier op dit moment ook behoefte aan maatwerk.
- Een breed DG lijkt het beste te kunnen worden voorbereid door een breed voorportaal.
- Daarnaast is waardevol de Brede Werkgroep OER te behouden als informele tussenruimte.
- De tijdsinzet voor OER bij de DG's beperken tot maximaal 2 vaste overleggen per jaar.
- NPRES gaat op in Nationaal Programma Energiesysteem in 2026.

Voorstel nieuwe werkwijze

Op basis hiervan stellen we het volgende voor:

Voorstel nieuwe werkwijze

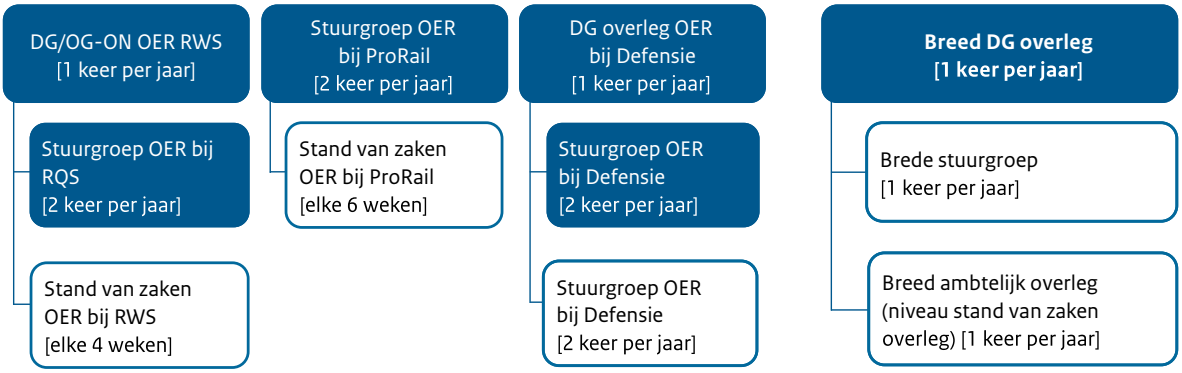
Onderstaand voorstel vergt overleg met betrokkenen, bespreking in stand van zaken overleggen en vaststelling van de aanpak binnen de betrokken stuurgroepen. Indien overeenstemming kan dit zo worden vastgesteld.

- OER bij RWS:
  - 1 maal per jaar een DG Opdrachtgever/opdrachtnemer overleg (bij voorkeur voorjaar).
    - Voorzitter: DG RGG-EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: DGRRG-EZK; (p)DG-RWS; DG-RVB; RVO
    - Functie: voortgangsbewaking obv opdracht en afspraken, vaststellen en wijzigen programma-opdracht, escalatie bij knelpunten
  - 2 maal per jaar een stuurgroep (bij voorkeur voor- en najaar).
    - Voorzitter: Het MT-lid van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: MT-lid EZK, afdelingshoofd RVB, directeur RVO, programmanager RWS. NPES is agendalid
    - Functie: voorportaal voor het DG OG/ON-overleg OER bij RWS; zelfstandige besluitvorming: voortgangsbewaking op basis van opdracht en afspraken, vaststellen en wijzigen programma-opdracht, start en beëindiging projecten, escalatie bij knelpunten
    - Programmamanager EZK en programmamanager RWS gaan vooraf na of beslispunten en adviezen helder verwoord zijn.
  - Elke 4 weken stand van zaken overleg.
    - Voorzitter: accounthouder van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: afvaardiging EZK (accounthouders), RWS, RVB, RVO
    - Functie: bespreken lopende zaken, afstemming stukken, advisering naar stuurgroep en DG overleg
- OER bij ProRail:
  - 2 per jaar een stuurgroep (bij voorkeur voor- en najaar).
    - Voorzitter: Het MT-lid van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: MT-lid EZK, directeur duurzaamheid ProRail
    - Functie: voortgangsbewaking obv opdracht en afspraken, vaststellen en wijzigen programma-opdracht, start en beëindiging projecten, escalatie bij knelpunten
  - Elke 6 weken stand van zaken overleg.
    - Voorzitter: accounthouder van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: ProRail
    - Deelnemers: accounthouders bij EZK en programmamanager ProRail
    - Functie: bespreken lopende zaken, afstemming stukken, advisering naar stuurgroep

- OER bij Defensie:
  - 1 keer per jaar een DG overleg (bij voorkeur voorjaar).
    - Voorzitter: DGRGG-EZK
    - Deelnemers: DGRGG-EZK, pDG Beleid Defensie; DG-RVB
    - Functie: voortgangsbewaking obv (nog te maken) opdracht en afspraken, vaststellen en wijzigen programma-opdracht, escalatie bij knelpunten
  - 2 keer per jaar een stuurgroep (bij voorkeur voor- en najaar).
    - Voorzitter: MT-lid van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: MT-lid van EZK, directeur beleid Defensie, MT-lid RVB
    - Functie: voorportaal voor het DG-overleg OER bij Defensie; zelfstandige besluitvorming: voortgangsbewaking obv (nog te maken) opdracht en afspraken, vaststellen en wijzigen programma-opdracht, start en beëindiging projecten, escalatie bij knelpunten
  - In overleg met de nog aan te stellen programmamanager OER bij Defensie een frequentie vaststellen voor de stand van zaken overleggen. Tot die tijd vasthouden aan informele bijpraatmomenten of ad-hoc ingelaste overleggen.
    - Voorzitter: accounthouder van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging (zeker indien structureel): EZK
    - Deelnemers: accounthouders bij EZK, programmamanager bij Defensie, vertegenwoordiger RVB
    - Functie: bespreken lopende zaken, afstemming stukken, advisering naar stuurgroep en DG-overleg
- Projectoverleggen voor de afzonderlijke projecten:
  - Projectstuurgroep: overlegmomenten inplannen wanneer hier vanuit het project aanleiding voor is.
    - Voorzitter: Bestuurlijk vertegenwoordiger bevoegd gezag
    - Agendaverzending en verslaglegging: projectsecretaris van uitvoerende Rijksorganisatie
    - Deelnemers: Bestuurlijk vertegenwoordiger bevoegd gezag en medebevoegd gezag (provincies en gemeenten), directeur Rijkvastgoedhoudende dienst, betreffende netbeheerder op managementniveau
    - Functie: sturen op faseovergang van het project, voortgang, bijsturen of wijzigen; voorstellen doen over het al dan niet beëindigen project, waarbij onderbouwd moet zijn om welke reden het project niet haalbaar is en op welke wijze partijen alles binnen hun macht hebben gedaan om de realisatie mogelijk te maken
  - Periodiek kernteamoverleg op ambtelijk niveau (meestal maandelijks)
    - Voorzitter: bevoegd gezag: Programmamanager RWS
    - agendaverzending en verslaglegging: projectsecretaris van uitvoerende Rijksorganisatie
    - Deelnemers: ambtelijk vertegenwoordiger bevoegd gezag en medebevoegd gezag (provincies en gemeenten), projectleider Rijkvastgoedhoudende dienst
    - Functie: uitvoeren project (met eigen tijd en middelen) cf samenwerkings-overeenkomst. Deelnemers leggen keuzes voor en verantwoording af aan projectstuurgroep
- Breed DG overleg OER:
  - 1 keer per jaar (bij voorkeur najaar).
    - Voorzitter: DG RGG-EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: DG RGG-EZK, (p)DG Defensie, CFO ProRail, (p)DG-RWS, DG-RVB, RVO
    - Functie: voortgangsbewaking en sturen op hoofdlijnen, van elkaar leren, escaleren inter-departementale knelpunten bij de uitvoering
  - Voor te bereiden door 1 brede stuurgroep.
    - Voorzitter: MT-lid van EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: MT-lid EZK, directeur RVB, directeur RVO, HID RWS, directeur beleid Defensie; directeur duurzaamheid ProRail
    - Functie: voorportaal brede DG-overleg, voortgangsbewaking en sturen op hoofdlijnen, van elkaar leren, escaleren interdepartementale knelpunten bij de uitvoering
    - Voor te bereiden met 1 of 2 brede ambtelijke overleggen.

- Voorzitter: programmamanager OER bij EZK
- Agendaverzending en verslaglegging: EZK
- Deelnemers: programmamanagers EZK, RVB, RVO, RWS, Defensie, ProRail. Zij stemmen elk intern agenda af
- Functie: voorbereiden bespreekpunten, afstemming stukken, advisering naar stuurgroep en DG overleg

- Brede Werkgroep OER:
  - Eens in de 2 maanden, informeel karakter.
    - Voorzitter: programmamanager OER bij EZK
    - Agendaverzending en verslaglegging: EZK
    - Deelnemers: programmamanagers EZK, RVB, RVO, RWS, Defensie, ProRail, NPRES
    - Functie: informele 'tussenruimte' delen waar we staan in het behalen van onze brede programmadoelen; dienst- en projectoverstijgende issues agenderen; kennisdelen

Bovenstaande figuur: overzicht formele overleggen binnen OER

Brede werkgroep OER
RWS, ProRail, Defensie, RVB, RVO, NPES, EZK
[1 keer per 2 maanden]

- 'Tussenruimte'
- Delen waar we staan in het behalen van onze programmadoelen
- Dienst- en projectoverstijgende issues agenderen
- Kennis delen
- Zaken uitwerken in werkgroepen

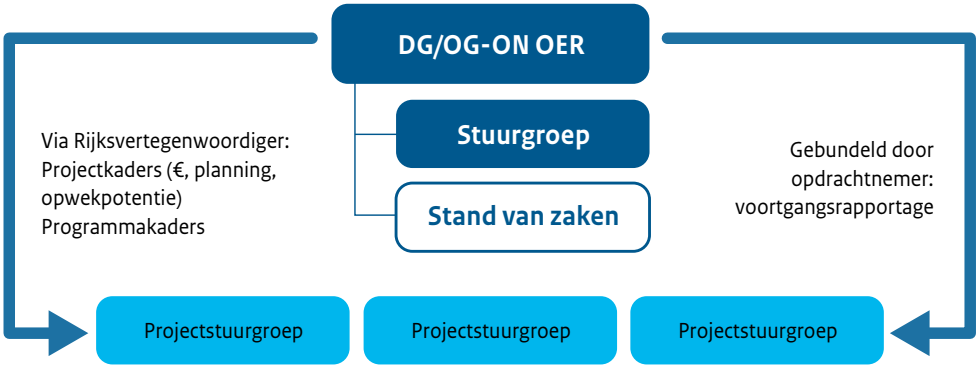
Bovenstaande figuur: informele samenwerking binnen OER

Relatie programmasturing en projectsturing

In het kader van OER worden voor ieder project een projectstuurgroep en met een ambtelijk kernteam in het leven geroepen. De Programmastuurgroep wordt in principe d.m.v. een gebundelde voortgangs-rapportage geïnformeerd over de voortgang. Voorstel voor het al dan niet beëindigen van projecten en bij wijziging van scope worden door de projectstuurgroepen voorgelegd aan de uitvoeringsorganisaties en de medeoverheden.

De uitvoeringsorganisaties en medeoverheden stellen voor ieder project na de verkenning de scope vast in het te tenderen areaal (ha) en tenderdata. Deze scope is vervolgens leidend voor de projectsturing. Indien projectstuurgroep aanleiding ziet de scope te wijzigen wordt dit voorgelegd aan de programmastuurgroep.

Relatie programmasturing en projectsturing

5.6 Besluitvorming

In principe worden alle formele besluiten genomen in stuurgroepen of DG overleggen. Ieder besluit wordt voorbereid aan de hand van een bondig stuk waarin duidelijk omschreven is wat de aanleiding is voor het nemen hiervan, met een duidelijk voorstel. Mocht er geen eenduidig voorstel mogelijk zijn dan worden opties ter besluitvorming voorgelegd met een helder eenduidig advies. Hoewel we streven naar eenduidige voorstellen en advisering is het wenselijk dat in de toelichting hierop voldoende aandacht is voor kritische geluiden, zorgpunten of andere overwegingen.

Mocht het niet mogelijk zijn een gedeeld advies te verwoorden dan worden de standpunten van de betrokken partijen opgenomen in de notitie. Het is dan aan de stuurgroepen of DG overleggen om te bepalen wat voor proces er nodig is om tot besluiten kan worden gekomen.

5.7 Andere departementen en overige belanghebbenden

Naast de eerder genoemde partijen zijn er ook andere spelers waar we rekening mee te houden hebben bij het programma OER. Bij alle belanghebbenden staat benoemd wie van de programmapartners hier welke rol in te vervullen heeft. Het is wenselijk dat signalen die we van andere departementen en belanghebbenden opvangen zo mogelijk worden afgestemd en gedeeld binnen de brede werkgroep OER:

- Andere departementen die voor OER relevant beleid maken: **ministerie IenW, ministerie BZK, ministerie LVVN**.
  - Het goed afstemmen van belangen met andere departementen is primair de verantwoordelijkheid van EZK en voor zover OER de primaire taken raakt ook van de uitvoeringsorganisatie die valt onder de verantwoordelijkheid van een bepaald departement.
- **Staatsbosbeheer** dat ook Rijksgrond inzet voor opwek van hernieuwbare elektriciteit.
  - In voorkomende gevallen schakelt EZK hiermee.
- **Marktpartijen**: deze spreken we door middel van regulier overleg met brancheorganisaties waarin nu zowel EZK als de uitvoeringsorganisaties van het programma OER bij RWS aan tafel zitten (RWS, RVB en RVO). Overwogen kan worden om deze tafel te verbreden met de andere Rijksvastgoedhoudende partijen: Defensie en ProRail. Verder spreken het RVB en ook ProRail met individuele marktpartijen in het kader van formele marktconsultaties.

- Overige sectoren en groepen in de samenleving: boeren, natuurorganisaties, automobilisten, scheepvaart omwonenden, energiecoöperaties. Hiervoor proberen we waar nodig gebruik te maken van bestaande overlegplatforms of een overleg te organiseren indien hier aanleiding voor is.
  - Indien hier buiten een specifiek project overleg mee nodig is, is dat primair aan EZK. EZK kan er zo nodig voor kiezen om ook een of meer van de uitvoeringspartijen aan tafel te vragen.

6 Samenwerking en communicatie

Met dit hoofdstuk wordt ingegaan op samenwerking en communicatie binnen het programma OER.

De nadruk binnen OER-communicatie ligt nu nog veelal op de voorbereiding en uitvoering van projecten en de lerende aanpak van het programma. Deze communicatie wordt in grote mate uitgevoerd door Rijkswaterstaat als vastgoedhoudende dienst met momenteel de meeste projecten in zijn beheer. Om het groeiende programma een duidelijker en meer eenduidig gezicht te geven voor interne en externe doelgroepen, is vanuit EZK de vraag ontstaan naar een eenduidige, programmabrede communicatie-strategie waarin zowel opdrachtgever (EZK) als de uitvoerders (RWS, RVO, RVB, Defensie en ProRail) zich herkennen. In dit programmaplan is deze strategie uitgewerkt op hoofdlijnen.

6.1 Samenwerkingsafspraken

Om de samenwerking binnen het programma OER te bevorderen met een samenwerkingscultuur die daaraan bijdraagt, hebben de zeven samenwerkende partijen in OER op 19 februari 2025 de volgende samenwerkingsafspraken gemaakt.

Samenwerking: we hebben (in)formeel een gelijkwaardige samenwerking, respect voor elkaars belangen en investeren in elkaar.
Rolverdeling: we handelen vanuit een collectief belang waarbij eenieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden hieraan bijdraagt. Rolduidelijkheid is belangrijk.
Communicatie: we communiceren open en transparant over concrete vragen/ issues in de breedte van het programma, het is veilig voor iedereen om alles te zeggen (ook als het spannend is).
Besluitvorming: we agenderen programma brede issues in de Brede werkgroep OER. Voor issues binnen OER bij RWS/Defensie/ProRail stemmen we af in het Stand van Zaken Overleg. Bij besluitvorming en escaleren trekken we samen op.

6.2 Interne omgeving

Met de brede programma-communicatie willen we de volgende interne doelgroepen bedienen:
- Medewerkers van het programma bij het Rijk (ministerie van EZK, Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf, RVO, Defensie, ProRail en Staatsbosbeheer -> beleidskern en samenwerkingsverband)
- Beleidsdirecties binnen EZK
- Projectteams OER
- Managementlagen van de organisaties in programma OER
- Collega's binnen Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf, RVO, Defensie, Staatsbosbeheer en ProRail

6.3 Externe omgeving

Met de brede programma-communicatie willen we de volgende doelgroepen bedienen buiten ons programma:

Politiek:
- Minister en staatssecretaris KGG, ministers VRO, BZK en I&W
- Beleidsdirecties binnen EZK
- Andere ministeries met gerelateerd beleid (BZK, IenW)
- Politieke partijen

Regio:
- NPES
- RES-regio's en coördinatoren
- Regionale overheden in de betrokken RES
- Gebiedsagenda's en regionale bestuurlijke overleggen
- Individuele provincies
- Waterschappen (indien projecten plaatsvinden of raken aan grondgebied van Waterschappen)
- Gemeenten
- Omwonenden

Omgeving en milieu:
- Natuur- en milieuorganisaties: Vogelbescherming Nederland, Natuurmonumenten, Natuurnetwerk Nederland, Landschappen NL
- Overige landelijke en regionale belangenorganisaties

Ontwikkelaars:
- Branche-organisaties (NVDE, Energie Nederland, Hier Opgewekt), Eneco, Essent, Vattenfall
- Energiecoöperaties

Netbeheerders:
- Hoogspanning: Tennet
- Midden- en laagspanning: Liander, Stedin, Enexius

6.4 Communicatiedoelen

Van de eerder beschreven doelgroepen richten we ons met name op de regio-doelgroepen: daar draagt OER bij aan de opgave van de RES-en en daar vinden ook de projecten plaats. En daarnaast op de politieke doelgroepen om onderbouwd inzicht te geven in wat het programma doet ter ondersteuning voor het maken van politieke keuzes. Met onze communicatie beïnvloeden we de doelgroepen op gebied van kennis, houding en gedrag.

- *Kennis:* De doelgroepen kennen het OER-programma en weten waar het programma aan werkt, waarom, hoe het werkt en welke resultaten er worden geboekt.

- *Houding:* De doelgroepen erkennen dat het programma bijdraagt aan de opgave van de RES voor hernieuwbare energie-opwek, een robuust energiesysteem en de voorbeeldrol die het Rijk daarin speelt.

- *Gedrag:* De doelgroepen onderschrijven het belang van OER en werken mee en/of dragen bij aan de realisatie. We willen de regionale doelgroepen inspireren voor de mogelijkheden die OER biedt en zelf een bijdrage te leveren aan decentrale ontwikkelingen voor een robuust energiesysteem en de klimaatdoelen voor 2030 en 2050.

6.5 Communicatie-ambitie

Met onze communicatie positioneren wij OER als programma dat op efficiënte wijze een significante bijdrage levert aan decentrale ontwikkelingen voor een robuust energiesysteem en de klimaatdoelen van 2030 en 20250 met volgende kenmerken:

- Door een zorgvuldige voorbereiding kennen OER-projecten een groot draagvlak.
- OER draagt bij aan een robuust energiesysteem.
- De locaties waar OER-projecten draaien, hebben al een primaire functie zoals bijvoorbeeld een berm langs de snelweg of baggerdepot. Opwek van hernieuwbare energie voegt een tweede functie toe. We maken optimaal gebruik van de ruimte.
- Gebruik van Rijksareaal voor opwek van energie betekent dat waardevolle landbouw- en natuurgronden voor energie-opwek ontzien kunnen worden.
- In het programma streven we naar 50% lokaal eigendom.
- Ook zetten we zoveel mogelijk in op meervoudig ruimtegebruik door te zoeken naar slimme functiecombinaties van windparken en zonnepanelen in de omgeving.
- Met OER vervult het Rijk een voorbeeldrol in de energietransitie.

6.6 Strategie en boodschap

Communicatietrategie
De communicatiestrategie voor het programma OER bestaat uit de volgende 4 pijlers:

Informeren: Communicatie is transparant en duidelijk, bijvoorbeeld via de website en nieuwsbrieven, om het belang van OER-projecten te verduidelijken.

Profileren: De OER-inspanningen worden zichtbaar gemaakt via website, nieuwsbrieven, evenementen, webinars en eventueel campagnes (E-zine).

Betrekken en verbinden: Stakeholders worden betrokken via regelmatige kennisdelingssessies en bijeenkomsten, zodat zij zich verbonden voelen met de doelstellingen van OER.

Faciliteren: Ontwikkelen en onderhouden van tools zoals de OERBox, waar professionals gemakkelijk toegang hebben tot templates en middelen voor consistente communicatie.

Boodschap
Binnen het programma OER gaan we uit van de volgende hoofdboodschap en subboodschappen per doelgroep.

- **Hoofdboodschap:** in het programma OER stelt het Rijk eigen gronden, water en vastgoed beschikbaar voor grootschalige opwek van hernieuwbare energie om zo een substantiële bijdrage te leveren aan de energietransitie, een robuust energiesysteem, de Nederlandse klimaatdoelen en de opgave van de Regionale Energie Strategieën (RES). We boeken hiermee tastbaar resultaat.

- **Subboodschappen per doelgroep:**
  - **Rijksdienstprofessionals:** het programma OER faciliteert in opdracht van het ministerie van EZK de samenwerking van verschillende Rijksdiensten om een impactvolle bijdrage aan de energietransitie en het bod van de RES'en te leveren.
  - **Publiek en omwonenden:** de energietransitie vraagt om ruimte. Om juist ook Rijksgronden te benutten voor de opwek van energie, vermindert OER de druk op natuur- en landbouwgebieden en kan ruimte dubbel benut worden (bijv. langs snelwegen).
  - **Politieke stakeholders:** OER is een effectief programma voor het behalen van de RES- en klimaatdoelen door samenwerking en een doordachte inzet van rijksgronden.

Bijlage
‘notitie betrokken overheden’

Onderstaand is het beleidskader weergegeven hoe het Rijk en de decentrale overheden voldoende inzet kunnen borgen voor de uitvoering van OER-projecten. Daarbij wordt ingegaan op de verantwoordelijkheden van decentrale overheden, de ondersteuning vanuit het Rijk, en de communicatie tussen alle betrokken partijen.

1. **Borgen voldoende inzet vanuit de medeoverheden**

Met het programma OER levert het Rijk areaal waarmee provincies en gemeenten de RES-doelen kunnen realiseren die ze hebben gesteld. Tevens stelt het Rijk uitvoeringsbudget beschikbaar waarmee de betrokken Rijksvastgoedhoudende organisaties hun areaal gereed kunnen maken en marktpartijen kunnen benaderen voor het fysiek realiseren van projecten. Om een project te kunnen realiseren dienen provincies en gemeenten deze projecten in te passen in het eigen ruimtelijk beleid. Dit vergt ambtelijke inzet door decentrale overheden.

a. **Beperkingen van Capaciteit bij Kleinere Gemeenten**

Bij de RWS-projecten zien we dat met name de kleinere gemeentes in toenemende mate beperkt capaciteit beschikbaar hebben voor OER-projecten. Dit komt o.a. door het ontbreken van de juiste expertise en toename van overheidstaken door decentralisatie. Niet zozeer bestuurlijke onwil want dat is voorafgaand en tijdens het project aan de orde in de projectstuurgroepen.

b. **Mogelijkheid voor extra ondersteuning via CDOKE**

Bij gebrek aan capaciteit kan een gemeente onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op een extra uitkering uit de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE). Met deze uitkering kan de gemeente extra menskracht aannemen en/of externe deskundigen inhuren.

c. **Kwantificering van de vereiste inzet**

Om voldoende inzet te borgen hebben we de benodigde inzet op basis van eerdere ervaringen gekwantificeerd, zodat we hierover kunnen communiceren.

Overzicht gemiddelde doorlooptijden en personele inzet per OER-project

Toegevoegd/ verwijderd	Quick-scan	Voorverkenning	Verkenning	Planfase	Inschrijving	Exploitatie
Verwachte doorlooptijd	6 weken	**6 maanden**	12 maanden	12- 18 maanden	12 maanden	24 maanden
Verwachte personele inzet –bevoegd gezag rol	-	**0,2 FTE**	0,5 FTE	1 FTE	0,2 FTE	inzet vergunning-verlening
Verwachte personele inzet - mede-bevoegd gezag	-	**0,1 FTE**	0,25 FTE	0,5 FTE	0,1 FTE	inzet vergunning-verlening

Uiteraard zijn deze cijfers indicatief. Elk OER-project is anders, dus ook de tijden en mensuren.
De bovenstaande cijfers zijn gebaseerd op een zonproject van ca. 75 MW waar meerdere gemeentes bij betrokken zijn. Bij kleinere projecten op grondgebied van één gemeente zal de verwachte inzet in veel gevallen proportioneel minder zijn.

Deze cijfers worden meegegeven met de bestuurlijke brief waarmee EZK locaties bevestigt aan medeoverheden. Met deze brief worden gemeentes opgeroepen om aan de hand van de meerjarige programmering van projecten de benodigde capaciteit tijdig in te plannen. Tot slot wordt bezien of de formele samenwerkingsafspraken (o.a. de intentieovereenkomst) uitgebreid kunnen worden met een bepaling over het borgen en financiering van voldoende personele inzet door decentrale overheden als voorwaarde voor het succesvol doorlopen van een OER-project. Dit helpt bij de bewustwording van de regionale partners dat deelname aan OER kosten met zich brengt.

2. **Faciliterende rol van het Rijk en Rijksvastgoedhoudende organisaties**

a. **Ondersteuning door het Rijk**

Vanuit het door EZK aan de Rijkspartijen ter beschikking gestelde uitvoeringsbudget kunnen zij een faciliterende rol vervullen. Bijvoorbeeld door:
- inkoopcapaciteit beschikbaar te stellen waarmee een ruimtelijk bureau gevonden kan worden dat een provinciaal projectbesluit kan opstellen.
- Inhuur van een landschapsarchitect om te komen tot varianten van inpassing.

b. **Beperkingen van faciliterende rol**

Het is evenwel duidelijk dat hier een grens aan zit en een Rijkvastgoedhoudende partij niet op de stoel van decentrale overheden kan gaan zitten en, door gebrek aan lokale betrokkenheid, eigenstandig bepalen hoe het project eruit gaat zien. De verantwoordelijkheid voor het opstellen van lokaal beleid voor realisatie van duurzame energie (bijv. participatie, omgevingsvisie, ruimtelijke kaders) ligt te allen tijde bij decentrale overheden. Dit geldt ook voor het opstellen van het inpassingsplan.

c. **Escalatie bij gebrek aan daadkracht**

Zodra het projecteigenaarschap op ambtelijk niveau is verdwenen dienen de uitvoeringsorganisaties te escaleren naar bestuurders. Als één of meerdere regionale bestuurders geen daadkracht en ambitie tonen, kan een Rijksuitvoeringsorganisatie in overleg met EZK ervoor worden gekozen om:
- Bestuurlijk te interveniëren. EZK is bereid hier een rol in te vervullen;
- Een project stop te zetten of te pauzeren.

3. **Projecten van nationaal belang**

a) **Inpassing en delegeren van bevoegd gezag**

Het is denkbaar dat de komende jaren projecten (m.n. repowering) worden opgestart waarvoor het Rijk op grond van de Energiewet[4] de rol van bevoegd gezag zou moeten oppakken. De standaardwerkwijze van EZK is dat de invulling van de rol van bevoegd gezag in OER-projecten gedelegeerd wordt aan decentrale overheden. In formele communicatie met de RES'en is de inpassing van projecten door decentrale overheden ook genoemd als voorwaarde voor het opnemen van een locatie in de programmering. De voornaamste reden is dat decentrale overheden de lokale belangen veel beter kunnen afwegen en borgen. Bovendien is de ervaring dat de inpassing van energieprojecten door het Rijk meer tijd kost.

b) **Handelingskader aanmelding RPP**

Indien een project alsnog aangemeld wordt voor uitvoering onder de rijksprojectprocedure (RPP) gaat EZK in overleg met de initiatiefnemer en betrokken decentrale overheden om te verkennen aan wie de rol van bevoegd gezag gedelegeerd kan worden. Als de betrokken provincie(s) of gemeente(s) hier niet toe in staat zijn of er niet aan willen meewerken wordt het project stopgezet.

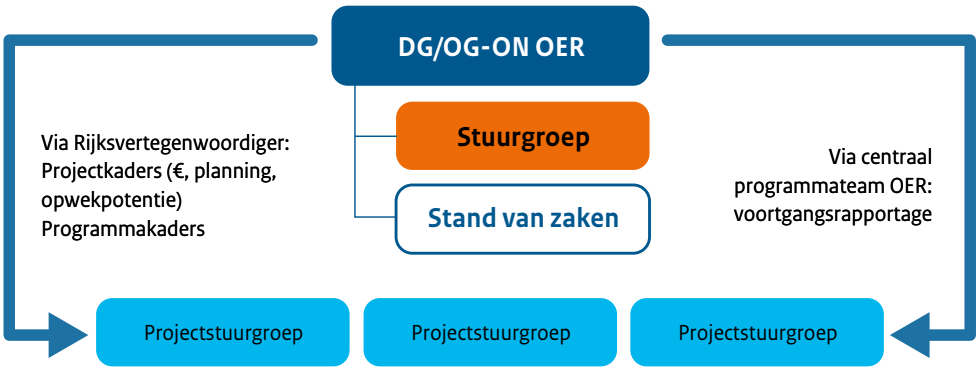
4. **Formele lijnen EZK vs. decentrale overheden**

Het ministerie van EZK neemt niet deel aan stuurgroepen van individuele projecten. Als opdrachtgever van het programma laat EZK zich in deze vertegenwoordigen door het MT van de uitvoerende diensten, die de primaire verantwoordelijkheid dragen voor het bewaken van de voortgang van projecten. Dit zorgt er echter voor dat EZK binnen de bestaande werkstructuur van OER strikt gezien geen formele, directe lijnen heeft richting decentrale overheden. Dit zorgt voor een kloof tussen EZK en de lokale uitvoeringspraktijk, ook ten aanzien van het sturen op doelen. Deze kan ten dele gedicht worden met goede afspraken over het doelbereik en informatie-uitwisseling:

- EZK zorgt voor duidelijke kaders t.a.v. programma- en projectdoelen die, waar mogelijk, voor elk project doorvertaald worden naar kwantificeerbare bestuurlijke afspraken ten aanzien van geld, planning en de in te zetten capaciteit;
- Projectstuurgroepen bespreken de voortgang en eventuele afwijkingen van de eerder afgesproken uitgangspunten en sturen, waar mogelijk, bij;
- Uitvoerende diensten informeren EZK over de voortgang en doelbereik via de periodieke voortgangsrapportage;
- Bij substantiële wijzigingen of dreigende tegenvallers bespreken de diensten en EZK deze ontwikkelingen en het handelingskader zo spoedig als mogelijk;
- EZK maakt i.o.m. de Rijksdiensten een voorstel voor een monitoringssystematiek die aansluit bij de uitvoeringspraktijk van OER.

[4] >100MW wind en/of >100MW zon

Relatie programmasturing en projectsturing

5. Betrokkenheid van decentrale overheden in OER-projecten

a. Rolverdeling en aanpak

- Inzet lokaal bevoegd gezag voor OER wordt bekrachtigd met een aanvraag met handtekening van of namens de bestuurders.
- Op basis daarvan stelt EZK budget beschikbaar. Rijksvastgoedhoudende diensten zorgen met dit geld voor de benodigde uitvoeringscapaciteit.
- Stappen in projecten worden doorlopen op voorspraak van lokaal bevoegd gezag (m.n. provincie en gemeenten).
- Rijksvastgoedhoudende partijen en Rijksuitvoeringsorganisaties bewaken de Rijksbelangen (o.a. verenigbaarheid met primaire functie en eisen t.a.v. marktconform, openbaar en transparante procedure naar marktpartijen).
- Lokaal bevoegd gezag bewaakt of het project verenigbaar is met regionaal/lokaal ruimtelijk beleid en past het project in. Zij stellen een projectstuurgroep in die de stappen bewaakt.
- Deelname van decentrale overheden aan OER-projecten is vrijwillig (gebeurt o.b.v. een eigen verzoek), maar niet vrijblijvend. Onderdeel van deze samenwerking is dat afspraken worden vastgelegd in een zogenoemde Samenwerkingsovereenkomst (SOK) waar alle deelnemende partijen voor tekenen. Ondanks gemaakte afspraken over de samenwerking, hebben decentrale overheden de mogelijkheid om eenzijdig uit een project te stappen.

b. Bestuurlijk draagvlak, escalatie en communicatie

- Het is van belang dat directe communicatiekanalen tussen EZK en decentrale overheden open blijven. Bij met name bestuurlijke issues kan de informele betrokkenheid van EZK in de vorm van een telefoongesprek met een lokale ambtenaar of een vrijblijvend gesprek met de bestuurder toegevoegde waarde hebben. Eveneens staat het decentrale overheden vrij om informeel contact te zoeken met de ambtelijke counterpart bij EZK om bestuurlijke problemen aan te kaarten. Het doel hiervan is allereerst het ophalen en uitwisselen van alle relevante (beslis)informatie. Hiermee voorkomen we onbegrip en verrassingen, en zorgen we ervoor dat eventuele escalatie goed onderbouwd wordt.
- Om ruis en miscommunicatie te voorkomen informeert EZK RWS over het contact en eventueel gemaakte afspraken.
- Informeel contact kan de eerste stap zijn van de escalatieladder van regio naar Rijk. Indien nodig wordt dit gevolgd door formele gesprekken. Het niveau waarop EZK deze bestuurlijke gesprekken voert kan variëren, waarbij EZK in principe de eigen escalatieladder zal aflopen.

- Als een lokale overheid zich onverhoopt toch schriftelijk afmeldt gaat EZK na op welke wijze ze dit project nog vlot kunnen trekken. Bijvoorbeeld door op bestuurlijk niveau (nogmaals) in gesprek te gaan.
- Vanuit het DG-overleg OER bij RWS is meegegeven dat goede timing van deze escalatie een aandachtspunt is. Te late bestuurlijke escalatie leidt tot een situatie waarin we nog iets moeten proberen te veranderen terwijl posities zijn ingegraven. Door te vroeg escaleren is er te weinig ruimte om de dynamiek in de regio z'n werk laten doen. We willen deze timing evalueren aan de hand van de escalatie voor project A15 waarbij 1 van de gemeenten heeft aangegeven zich terug te willen trekken.

6. Stopzetting van projecten

a. **Wanneer stopzetting geoorloofd is**

Indien decentrale overheden een project willen stopzetten, omdat blijkt dat het project niet maakbaar is of niet verenigbaar is met het eigen ruimtelijke beleid of Rijksbeleid, zal EZK hier geen consequenties aan verbinden voor de programmering van nieuwe OER projecten van eenzelfde lokale overheid.

b. **Wanneer stopzetting overige scenario's**

Indien decentrale overheden een project willen stopzetten zonder dat het project zelf uitwijst dat het project niet maakbaar is of niet-verenigbaar is met het eigen ruimtelijke beleid of Rijksbeleid, zal EZK geen nieuwe OER projecten honoreren op het grondgebied van de betreffende decentrale overheid. Dit betekent dat EZK daar geen middelen voor beschikbaar zal stellen[5].

c. **Herprogrammering en alternatieve locaties**

Indien er meerdere decentrale overheden bij dit project betrokken zijn, zal EZK in overleg met de betrokken Rijksvastgoedhoudende organisaties nagaan of voortzetting van het project zinvol is. Hierbij zal EZK meewegen wat het commitment is van de andere betrokken decentrale overheden voor de voortzetting van het project mede in het licht van het betreffende RES-bod.

d. **Inzet van vrijgekomen capaciteit**

In het geval er uitvoeringscapaciteit vrijvalt doordat bepaalde gemeenten/provincies zich terugtrekken zal EZK de Rijksuitvoeringsorganisaties in dat geval vragen om deze beschikbaar te houden voor nieuwe aanvragen door decentrale overheden die nog geen projecten toegewezen hebben gekregen of decentrale overheden die doorlopend bestuurlijk commitment hebben getoond[6]. Mocht er al uitvoeringscapaciteit zijn toegezegd met een programmeringsbrief, dan behoudt EZK zich het recht voor toegezegde projecten bij de betreffende decentrale overheden te 'herprogrammeren'.

[5] Als bestuurders vanwege gebrek aan draagvlak voor een project willen stoppen, is dat begrijpelijk maar tegelijk niet hard te maken. In dat geval kunnen lokale bestuurders uiteraard uit een project stappen maar dan verbinden we daar vanuit het Rijk dus wel consequenties aan voor andere OER-projecten.

[6] Bij stopzetten in een verder gevorderd stadium moet de inzet in een nieuw project goed bekeken worden. Er moet wel voldoende ruimte zijn om binnen de afgesproken financiële kaders en looptijd van het programma de capaciteit elders in te zetten.

e. **Stopzetten door een Rijksdienst**

Het is ook denkbaar dat Rijksdiensten hun inzet herijken en geen mogelijkheid meer zien om de eerder toegezegde locatie beschikbaar te houden voor ontwikkeling van duurzame energie. Het actieplan is dan als volgt:

- In overleg met EZK wordt allereerst bezien of het project met aanpassingen (bijv. t.a.v. scope, budget of planning) nog steeds uit te voeren is; de eerder afgesproken randvoorwaarden zijn hiervoor medebepalend;
- Indien dit geen handelingsperspectief biedt, wordt bekeken of er een andere locatie van dezelfde dienst ingezet kan worden op het areaal van dezelfde decentrale overheden of RES;
  - Bij een gebrek aan mogelijkheden binnen dezelfde RES wordt gekeken naar het areaal elders in het land.
- Als EZK en de betreffende dienst onverhoopt geen ruimte zien om deze of een alternatieve locatie in te zetten voor het programma, wordt de dienst gevraagd om dit bestuurlijk te melden aan de projectpartijen, en om de terugtrekking vervolgens te melden in de programmastuurgroep.
- Eventueel overgebleven budget wordt ingezet voor de ontwikkeling van een alternatieve locatie, of teruggestort naar EZK.

Colofon

Dit is een uitgave van;

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag

www.rijksoverheid.nl